

1	Groepenkit	5
1.1	Wat is de groepenkit?	6
1.2	Campagnestijl	7
1.3	Aanvullingen	8
2	Campagneconcept	9
2.1	In een notendop	10
2.2	Een gedragsveranderingcampagne berust op het 7E-model	11
2.2.1	Bio-wat?	11
2.2.2	Waarom is biodiversiteit voor jou belangrijk?	11
2.3	Waar willen we samen met jou in slagen?	12
2.3.1	Vlaams-Brabant in 2014 - toekomstbeeld	12
2.4	Waarom willen we daarin slagen?	13
2.4.1	Een uitdaging op wereldschaal	13
2.4.2	Een lokale uitdaging	13
2.4.2.1	Op provinciaal niveau	13
2.4.2.2	Op gemeentelijk niveau	13
2.4.2.3	Versnippering tegengaan	13
2.5	Hoe zullen we samen slagen in ons opzet?	14
2.5.1	Doeltreffende en gebruiksvriendelijke visie op biodiversiteit	14
2.5.2	Unieke, gemeentelijke campagne-insteek op maat	14
2.5.2.1	Leefgebieden en koestersoorten	14
2.5.2.2	Meer burens dan je denkt: koesterburen	14
2.5.2.3	Koesterburen kunnen totemdieren of totemplanten worden!	15
2.5.2.4	Verschillende werkniveaus voor gemeenten en groepen	15
2.5.3	Verstandige totaalaanpak en samenwerking	16
2.5.4	Samen met het Biodiversiteit charter van Natuurpunt	16
3	Campagneverloop	17
3.1	Totaal campagneverloop in grote lijnen (2009-2013)	18
3.1.1	Spiraalverhaal	18
3.1.2	Campagnecycli (voorbereiden – zaaien – groeien – oogsten)	19
3.1.2.1	Voorbereiding: onderzoek - brainstorm - inspiratie - en informatie (winter)	19
3.1.2.2	Zaaien: persconferentie op 19/3/2010 (lente)	20
3.1.2.3	Groeien: lancering beleavingsgadget (herfst)	20
3.1.2.4	Oogsten: jaarlijks trefmoment	21
3.2	Belangrijkste campagnemomenten in de toekomst	22
3.2.1	Individuele opvolging en coaching	22

3.2.2	Jaarlijks persmoment (voorjaar)	22
3.2.3	Lancering belevingsgadget (najaar 2010)	23
3.2.4	Lancering belevingsgadget (najaar 2011-2013)	23
3.3	Provinciale & lokale media	25
3.3.1	Uitzending ROB-tv & Ring-tv	25
3.3.2	Provinciale milieukrant - papieren versie	25
3.3.3	Provinciale milieukrant - digitale versie	26
3.3.4	MilieuSpots	26
3.3.5	De Vlaamse Brabander	27
3.3.6	Provinciesite: www.koesterburen.be	27
3.3.7	De landschapskranten	28
3.3.8	Digitale nieuwsbrief Regionale landschappen	29
3.3.9	Basecamp	29
4	Campagnemiddelen Hoe kun jij helpen?	31
4.1	Duwen én trekken	32
4.1.1	Overtuig je gemeente om in te zetten op biodiversiteit	33
4.1.2	Concrete acties en het kiezen van een totemdier of -plant	33
4.2	Campagnekits om meteen aan de slag te gaan	34
4.2.1	Gemeentekit	34
4.2.2	Groepenkit	34
4.3	Koesterburen: 'Je hebt meer burens dan je denkt'	35
4.4	Koesterschijf: het gemeentelijk biodiversiteitsverhaal	36
4.5	Totems	37
4.5.1	Totemverhalen	38
4.6	Verzamelen inspirerende koesterverhalen	40
4.7	Best cases (terreinacties)	42
4.8	Campagnemateriaal – Bouwstenen	43
4.9	Affiches	44
4.9.1	Affiche – Koesterburen – Gemeente	44
4.9.2	Affiche – Totem – Gemeente	45
4.10	Advertenties	46
4.10.1	Advertentie – Gemeente	46
4.11	Presentatie-sjabloon	47
4.12	Belevingsgadgets	48
4.13	Nog meer ideeën om te sensibiliseren	49
4.13.1	Toteminwijding	49

4.13.2	Koestertest.....	50
4.13.3	Koesterstorm	51
4.13.4	Koesterplek (in school of stimuleren in gemeentehuis).....	52
4.13.5	Koesterkalender	53
4.14	Nog meer inspiratie en voorbeelden.....	54
4.14.1	Acties provincie / provinciedomeinen	54
4.14.2	Acties gemeenten.....	56
4.14.3	Acties lokale groepen (bedrijven, scholen, plaatselijke verenigingen, ...) - meer voorbeelden 58	
4.14.4	Acties Regionale landschappen	60
4.14.5	Acties inwoners.....	64
4.14.6	Tandembrochures.....	65
4.14.7	Inhaken op bestaande evenementen en acties	66
4.14.8	Dag van de (koester)Buren	66
4.15	Tentoonstelling Biodiversiteit	68
5	Maatregelenfiches.....	69
6	Lexicon	70
Bijlage 1		72
Bijlage 2		75
	Het hoe en waarom van Provinciale Prioritaire Soorten en van de leefgebiedenbenadering	76
Bijlage 3		81
	Educatief aanbod voor scholen en groepen	82
Bijlage 4		97
	Het ABC van een gedragsveranderingcampagne.....	98
Bijlage 5		111
	Basecamp handleiding	112
Bijlage 6		121
	Sjabloon voorbeeldacties.....	122
Bijlage 7		123
	Fotoverantwoording	124

Een initiatief van:

Met financiële steun van:

DEZE AKTIE KADERT BINNEN HET PROJECT SOLABIO SOORTEN EN LANDSCHAPPEN ALS DRAGERS VOOR BIODIVERSITEIT
MEDEGEFINANCIERD DOOR HET EUROPEES PROGRAMMA INTERREG IVA VOOR DE GRENSREGIO VLAANDEREN-NEDERLAND

In samenwerking met:

1 Groepenkit

1.1 Wat is de groepenkit?

Onder het motto "Samen werken aan meer biodiversiteit" lanceert de provincie Vlaams-Brabant de **biodiversiteitscampagne 'Je hebt meer burens dan je denkt'**.

Met deze campagne, die minstens vier jaar zal lopen, wil de provincie samen met de gemeenten, natuurorganisaties, lokale verenigingen en inwoners de achteruitgang van de lokale biodiversiteit stoppen.

Om te slagen hebben we de hulp van iedereen nodig, ook die van jou. In deze groepenkit ontdek je hoe ook jouw vereniging succesvol kan deelnemen aan de strijd voor de lokale biodiversiteit. Doen jullie al heel wat, dan vind je hier hoe jullie acties **optimaal kunnen profiteren** van deze ondersteunende campagne.

De groepenkit is vooral een doe-boek en inspiratiegids om **eigen acties in de kijker te zetten** en om jouw gemeente en haar inwoners aan te sporen tot acties (van sensibilisering tot acties op het terrein) die de lokale biodiversiteit weer doen heropleven.

De groepenkit bestaat enerzijds uit een communicatieluik met vele ideeën voor acties en activiteiten om te informeren en te sensibiliseren en anderzijds vind je er maatregelenfiches voor terreinacties, aangevuld met nog ander interessant materiaal.

Deze kit is opgesteld door de provincie in samenwerking met de Regionale landschappen en vertegenwoordigers van verschillende natuurorganisaties. De maatregelenfiches werden uitgewerkt i.s.m. een extern bureau in opdracht van de provincie.

Houd deze groepenkit goed bij. Het is jouw papieren naslagwerk, je rugge- en geheugensteun tijdens de komende campagnedagen, -maanden en -jaren. Als je op zoek bent naar ideeën, inspiratie of informatie dan weet je meteen waar je je zoektocht kunt beginnen.

1.2 Campagnestijl

Wat de campagnestijl betreft, kiezen we voor een stijl die verwondering wil wekken via o.a. gestileerde afbeeldingen van dieren en planten en o.a. een zacht kleurgebruik. De campagne wil een positieve associatie teweeg brengen: een koestergevoel oproepen. Het is een stijl die getuigt van zorg en bekommernis.

1.3 Aanvullingen

De kit zal doorheen de hele campagne aangevuld worden met allerhande inspirerend en interessant materiaal. Campagnemateriaal vind je op de site www.koesterburen.be.

2 Campagneconcept

2.1 In een notendop

De campagne 'Je hebt meer buren dan je denkt' is een initiatief van de provincie Vlaams-Brabant. We starten in 2010 en zal 4 jaar lopen. Met de campagne willen we de lokale biodiversiteit beschermen en verbeteren door:

- een overkoepelende visie op biodiversiteit te ontwikkelen;
- de samenwerking tussen lokale spelers te bevorderen;
- bestaande initiatieven te integreren;
- gemeenten, inwoners en lokale groepen te sensibiliseren;
- gemeenten, inwoners en lokale groepen aan te zetten tot en te ondersteunen bij acties;
- het gedrag van de inwoners te veranderen rond biodiversiteit.

2.2 Een gedragsveranderingcampagne berust op het 7E-model

De campagne 'je hebt meer burens dan je denkt' is een gedragsveranderingcampagne en berust op het 7E-model. Meer info over dit model vind je in bijlage 4.

2.2.1 Bio-wat?

Biodiversiteit betekent letterlijk de verscheidenheid van het leven op onze planeet. Spreek je over biodiversiteit, dan spreek je over planten, dieren, zwammen, micro-organismen en de leefgemeenschappen en leefgebieden waarin ze leven. Hoe meer variatie, hoe groter de biodiversiteit.

Volgens wetenschappers zijn er tussen de 3 en de 100 miljoen soorten op aarde. Elk jaar worden er zo'n 20 000 nieuwe soorten ontdekt. In België zijn er naar schatting 55 000 soorten, waarvan er iets meer dan 36 000 in kaart zijn gebracht.

2.2.2 Waarom is biodiversiteit voor jou belangrijk?

Biodiversiteit is belangrijk omdat het voorziet in basisbehoeftes als schone lucht, voedsaam eten, drinken, en allerlei andere materialen die we gebruiken. Wist je dat biodiversiteit zorgt voor een brede waaier aan voedsel, energiebronnen, beschutting en zelfs geneesmiddelen? Die worden vaak gemaakt van planten. Verdwijnen die, dan zitten we met een probleem.

Maar biodiversiteit is meer dan producten alleen. Biodiversiteit doet ook van alles: water zuiveren, zuurstof aanmaken, de bodem vruchtbaar maken, het broeikas effect verminderen, bestuiven van fruitbomen, ... Allemaal zaken waar je een gezonde biodiversiteit voor nodig hebt. Kort door de bocht kun je zeggen dat je leefomgeving 'leefbaar' is dankzij de biodiversiteit. De lokale biodiversiteit vergroten en in stand houden is dus een kwestie van je levenskwaliteit bewaken en zelfs verbeteren.

Lees meer in de brochure 'Biodiversiteit in België van vitaal belang' van het KBIN (zie bijlage) of raadpleeg volgende websites:

- www.ikgeeflevenaanmijnplaneet.be
- www.tandemweb.be
- www.natuurpunt.be/biodiversiteit
- www.natuurwetenschappen.be

2.3 Waar willen we samen met jou in slagen?

2.3.1 Vlaams-Brabant in 2014 - toekomstbeeld

Vlaams-Brabant 2014. Er is geen enkele provincie in België waar de bevolking de rijkdom van lokale fauna en flora zo koestert als hier. Iedereen weet wat biodiversiteit is, iedereen weet waarom biodiversiteit belangrijk is en iedereen doet ook zijn uiterste best om de lokale biodiversiteit in stand te houden. En dat lukt fantastisch goed, zo blijkt.

Overal in het straatbeeld zie je de lokale koesterburen opduiken. Dat zijn de dier- en plantensoorten die symbool staan voor de lokale biodiversiteit. Bijna in iedere woonkamer hangt een affiche met een overzicht van deze koesterburen en hun leefgebieden. In elke gemeente zijn er succesvolle acties in de leefgebieden van de koesterburen. Gemeentebesturen, organisaties en groepen werken samen op het terrein. Burgers steken hun handen uit de mouwen: het bloeit en groeit als nooit tevoren!

Mensen hebben bordjes achter hun raam hangen, met daarop: "De huiszwaluw, ons totemdier". Wanneer je aanbelt, leggen diezelfde bewoners je met veel enthousiasme uit wat die zwaluw voor hen betekent en waarom die net in hun buurt woont.

In binnen- en buitenland toont men interesse voor de manier waarop we hier in Vlaams-Brabant op vier jaar tijd zo een breed draagvlak hebben kunnen creëren rond een thema als biodiversiteit. Samenwerking is de sleutel van deze succesvolle campagne. Provincie, gemeenten, organisaties en lokale groepen werken nauwgezet samen, helpen elkaar waar nodig en inspireren elkaar voortdurend. Het resultaat: de lokale biodiversiteit wordt succesvol in stand gehouden. In verschillende gemeenten gaat ze er zelfs op vooruit.

2.4 Waarom willen we daarin slagen?

2.4.1 Een uitdaging op wereldschaal

Het jaar 2010 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot het Jaar van de Biodiversiteit. Het aantal verschillende soorten en hun leefgebieden gaat zowel op wereldschaal als lokaal sterk achteruit. Wereldwijd is ruim een derde van alle soorten met uitsterven bedreigd. Dat geldt net zo goed voor de soorten in onze eigen provincie en gemeenten. Naar schatting één derde tot de helft van de soorten in ons land zijn bedreigd. Dat komt onder andere doordat steeds meer natuur verdwijnt, er is meer vervuiling, overbevissing, de opkomst van sterkere uitheemse soorten, de klimaatopwarming, en ga zo maar door.

2.4.2 Een lokale uitdaging

2.4.2.1 Op provinciaal niveau

De provincie heeft een Provinciaal Milieubeleidsplan. Eén van de rode draden van dit plan is de thematiek van de biodiversiteit. Zo schaaft de provincie zich achter de Europese en Belgische doelstellingen om de achteruitgang aan biodiversiteit te stoppen, en dat tegen eind 2010.

Bovendien heeft de provincie een samenwerkingsovereenkomst met het Vlaams Gewest waarin ze zich engageert om het verlies aan biodiversiteit te stoppen, en om gemeenten te ondersteunen wanneer zij zich inspinnen voor de lokale biodiversiteit.

2.4.2.2 Op gemeentelijk niveau

Iedere gemeente heeft haar eigen specifieke biodiversiteit. Vele gemeenten en hun inwoners weten vandaag nog niet hoe rijk hun gemeente is, noch dat ze heel wat kunnen en moeten doen om die rijkdom in stand te houden. Met deze nieuwe campagne willen we lokale besturen en hun inwoners engageren en mobiliseren om effectief iets voor hun lokale biodiversiteit te gaan doen. Door je als groep mee te engageren in dit verhaal geven we samen het signaal: biodiversiteit is overal rondom ons, we maken er zelf deel van uit en we kunnen er zelf iets aan doen!

2.4.2.3 Versnippering tegengaan

Er gebeurt al heel veel, maar het gebeurt te versnipperd. Er is mankracht te kort om die initiatieven goed te begeleiden of te ondersteunen. Subsidies voor gemeenten blijven onderbenut. Daarom heeft de Provincie een overkoepelende visie ontwikkeld én een campagne die de verschillende initiatieven op elkaar afstemt, die helpt om de krachten te bundelen én die het draagvlak vergroot.

2.5 Hoe zullen we samen slagen in ons opzet?

2.5.1 Doeltreffende en gebruiksvriendelijke visie op biodiversiteit

Het belangrijkste campagne-instrument zijn de PPS. De PPS of Provinciale Prioritaire Soorten zijn een wetenschappelijk onderbouwde selectie van meer dan 200 soorten, gekoppeld aan een lijst van specifieke leefgebieden. Door in te zetten op de prioritaire soorten en hun leefgebieden kunnen we gericht, effectief en efficiënt campagne voeren voor een betere biodiversiteit in de gemeenten en in de provincie. (zie ook bijlage 2).

2.5.2 Unieke, gemeentelijke campagne-insteek op maat

2.5.2.1 Leefgebieden en koestersoorten

Geen enkele gemeente in Vlaams-Brabant ziet er hetzelfde uit. Die eigenheid zie je ook terug als we over biodiversiteit spreken. De leefgebieden die je in Leuven terugvindt, zijn niet dezelfde als in Galmaarden.

In deze provinciale campagne 'Je hebt meer burens dan je denkt' staat de unieke biodiversiteit van de gemeenten centraal. Iedere gemeente bestaat uit een specifieke combinatie van leefgebieden (voor de campagne beperkt van 3 tot 10 leefgebieden), steeds gekoppeld aan een specifieke provinciale prioritaire soort. Vermits we met onze campagne willen aanzetten tot koesteren, spreken we over koesterburen.

Het overzicht van alle gemeenten met hun koesterburen en leefgebieden vind je op www.koesterburen.be of in de bijlage van deze groepenkit.

2.5.2.2 Meer burens dan je denkt: koesterburen

Voor elk leefgebied staat niet alleen een koestersoort symbool maar ook de andere prioritaire soorten die daar in voorkomen.

Waarom spreken we over koesterburen? Over het algemeen streef je naar een goede relatie met je burens. Door over koesterburen te spreken in plaats van over soorten, maken we het lokale biodiversiteitsverhaal veel aanschouwelijker. En met het woordje 'burens' wordt het ook echt iets heel lokaals.

Maar hoe goed is de relatie van de inwoners in jouw gemeente met hun koesterburen? En hoe kunnen we die relatie verbeteren? Hoog tijd dus om die 'nieuwe' burens te leren kennen.

2.5.2.3 Koesterburen kunnen totemdieren of totemplanten worden!

Gemeenten, bedrijven, organisaties, burgers, verenigingen, scholen, kortom iedereen die dat wil, kan één van de koesterburen uitroepen tot zijn of haar totemdier of -plant. Het totemdier of de totemplant staat dan symbool voor de bijdrage aan de grote biodiversiteitscampagne.

Hoezo, totem?

De meeste mensen associëren totems vooral met de grote totempalen van indianen, of de totemnamen die jeugdverenigingen aan hun leden geven. Totems zijn oorspronkelijk iets van natuurvolkoren. Een totem beschermt je tegen onheil of staat je bij tijdens je leven.

Een totem kiezen gaat dieper dan een dier, plant of zwam uitroepen tot mascotte van je eigen biodiversiteitscampagne. Een totem brengt je namelijk ook een boodschap, een verhaal en inspiratie waaruit je kunt putten. Tegelijk is een totem een vorm van respect en erkenning voor de heilzame kracht die kan uitgaan van de natuur. In die zin is kiezen voor een totem ook eens 'luisteren' naar wat je dier of plant jou te vertellen heeft (zie ook hoofdstuk 4).

Familie

Wist je dat het woord 'totem' familieteken betekent? Onze koesterburen zijn net zo goed familie. Ze zorgen er elk op hun manier voor dat de omgeving waarin we wonen een aangename thuis is en blijft. Het is aan ons om ervoor te zorgen dat diezelfde omgeving ook voor hen een aangename en waardevolle thuis blijft. Kiezen voor een totemplant of -dier is je expliciet engageren om zorg te dragen voor elkaar.

2.5.2.4 Verschillende werkniveaus voor gemeenten en groepen

Om het zo eenvoudig mogelijk te maken om mee te doen, zorgen we ervoor dat zowel gemeenten als groepen kunnen werken op verschillende niveaus. Ook de activiteiten zijn aangepast aan wat men op dat ogenblik wil en kan doen.

Wie mee doet kan op twee niveaus aan biodiversiteit werken, en voor elk niveau zijn er kant-en-klare tips, ideeën en maatregelen opgesteld:

- rond informeren en sensibiliseren
- rond terreinacties en ondersteunen van terreinacties van inwoners, groepen en organisaties (zie hoofdstuk 5 Maatregelenfiches)

2.5.3 Verstandige totaalaanpak en samenwerking

Hoe kunnen we in de strijd voor biodiversiteit onze tijd en middelen zo efficiënt mogelijk inzetten? Door samenwerking.

Er gebeurt al heel wat op het terrein. Door jouw acties rond de koesterburen te koppelen aan bestaande initiatieven (en vice versa), versterk je het lokale biodiversiteitbeleid in het algemeen. Versnipperde acties vallen nu plots in een groter verhaal, een verhaal dat zowel lokaal als bovenlokaal gepromoot wordt bij de inwoners van jouw gemeente.

De campagne kan een ideale gelegenheid zijn voor mensen en organisaties om over de grenzen heen samen te werken. In deze campagne is werken aan biodiversiteit een verhaal waarin iedereen een rol heeft en waarin iedereen kan scoren en betekenisvol kan zijn.

2.5.4 Samen met het Biodiversiteit charter van Natuurpunt

Het Biodiversiteit charter van Natuurpunt is een heel succesvol initiatief rond de bescherming van de lokale biodiversiteit. De koesterburencampagne is complementair aan het Biodiversiteit charter, wat wil zeggen dat acties die onder het charter vallen, net zo goed koesterburenacties zijn.

Het Biodiversiteit charter ontstond in 2007 bij Natuurpunt Oost-Brabant. Sindsdien ondertekenden al heel wat gemeenten het charter en engageren ze zich om specifieke acties te ondernemen om lokale soorten te beschermen. Het ondertekenen van een biodiversiteit charter is voor een gemeente een belangrijke gebeurtenis en een ideale gelegenheid om aan het grote publiek aandacht te vragen voor de lokale biodiversiteitsproblematiek.

Concreet beslaat het charter vier actiedomeinen: gebiedsgericht, soortgericht, natuur dicht in de buurt, natuur voor iedereen. Een gemeente die zich engageert, moet in elk van deze domeinen minstens 2 acties ondernemen. De kracht van het charter is vooral dat het flexibel is. Het charter bestaat uit een basisversie die de gemeente kan aanvullen met een actieplan dat aangepast is aan de lokale context. Gemeenten bepalen zelf hun instapniveau. Als de gemeente al een charter heeft, past dit binnen deze campagne. Ook als de gemeente nog een charter met Natuurpunt wenst te ondertekenen, past dit ook zeker in dit koesterverhaal.

Belangrijk: Kies acties voor je koesterburen!

Meer informatie over het Biodiversiteit charter vind je op www.natuurpunt.be.

3 Campagneverloop

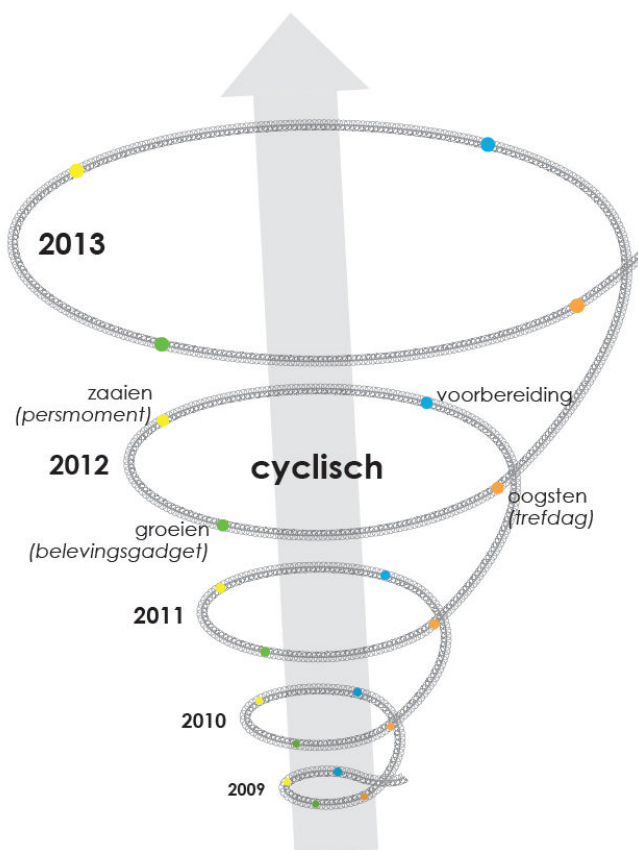

3.1 Totaal campagneverloop in grote lijnen (2009-2013)

3.1.1 Spiraalverhaal

Stap je mee in de biodiversiteitscampagne, dan stap je mee in een spiraalverhaal.

Deze campagne zien we namelijk niet als een lineaire lijn (waarbij we 1 rechte lijn hebben tussen nu en 2014), maar als een steeds breder wordende spiraal.

Een dergelijke 'spiraal'-campagne is opgebouwd uit verschillende cycli. Elke cyclus kent zijn eigen dynamiek. Hierbij bepalen verschillende en steeds veranderende spelers de dynamiek van de campagne.

Koesterburen is een groeiverhaal dat de tijd krijgt om zelfversterkend te werken. De campagne loopt over verschillende jaren en is zo gemaakt dat iedereen kan instappen wanneer hij of zij dat wenst. Is een gemeente niet zeker of ze wel kan meespelen, het jaar nadien zijn er in ieder geval collega-gemeenten die goede en/of inspirerende voorbeelden gegeven hebben en op wiens expertise de gemeente in kwestie kan terugvallen. Idem voor groepen, organisaties, bedrijven, inwoners, etc.

Door de herhalingsstructuur krijgt de campagne tijd om te leren. Daarom voorzien we elk campagnejaar ook fysieke ontmoetingsmomenten waar de deelnemers van elkaar kunnen leren. Op dergelijke leermomenten kunnen we jaar na jaar op basis van de groeiende schat aan ervaring de campagnemiddelen en –mechanismen verfijnen. Dat geldt voor alle deelnemers. Wat je leert uit het eerste jaar, neem je mee naar het tweede enzovoort. Door het open karakter van de campagneopzet zullen organisaties, groepen en gemeenten gestimuleerd worden om te leren van elkaar.

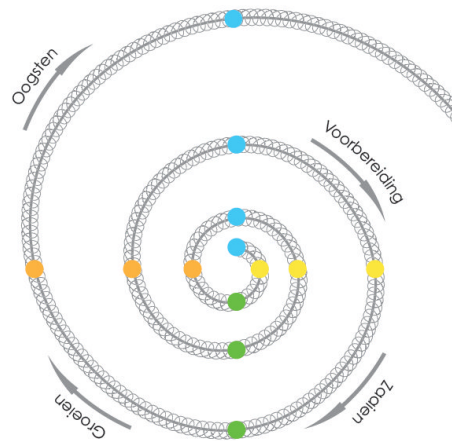

De rol van groepen en organisaties is hierin heel belangrijk. Rondom elke grote spiraal wervelen kleinere spiralen. Je kan het vergelijken met een wervelende dans van relaties en beïnvloeding. Elke lokale actie, elk afzonderlijk initiatief van verschillende groepen, de ervaringen van, contacten met en relaties tussen mensen die het thema biodiversiteit genegen zijn, zullen de dynamiek van de spiraal op gang houden. Er waait een echte wervelwind doorheen de provincie!

3.1.2 Campagnecycli (voorbereiden – zaaien – groeien – oogsten)

In principe bestaat iedere campagnecyclus uit dezelfde fases.

1. Voorbereiding
2. Zaaien
3. Groeien
4. Oogsten

Elke cyclus – behalve de voorbereidingscyclus – komt in principe overeen met één jaar.

3.1.2.1 Voorbereiding: onderzoek - brainstorm - inspiratie - en informatie (winter)

Voor wat de opstart betreft:

In de aanloop naar de campagne hebben we verschillende partijen samengebracht om hun expertise te delen, om het campagneproces te stroomlijnen, om contacten te leggen en om te helpen bij de ontwikkeling van het campagnemateriaal. Het resultaat van dat werk (op zich een volledige cyclus van voorbereiding, zaaien, groeien en oogsten) is nu zo goed als rond. De feedback is verwerkt, de partners zijn ingelicht en het materiaal is klaar. We kunnen gaan zaaien.

Voor wat de komende jaren betreft:

Vanaf 2011 willen we in de voorbereidingsperiode meten in welke mate de campagne daadwerkelijk op het terrein doorstroomt. Tegen het einde van elk jaar willen we samen met de Regionale landschappen een kwantitatieve stand van zaken opmaken: hoeveel gemeenten hebben deelgenomen

(sensibiliseren/terreinacties), hoeveel actieve groepen per deelnemende gemeente, hoeveel concrete terreinacties, eerste resultaten van deze terreinacties etc.

Op basis van deze monitoring kunnen we acties voor het komende jaar prikken. Dit kan via brainstorm, workshops...

3.1.2.2 Zaaïen: persconferentie op 19/3/2010 (lente)

Voor wat de opstart betreft:

De persconferentie geeft het startschot van de campagne. Lokaal stoppen we de eerste zaadjes in de grond.

Voor wat de komende jaren betreft:

Elk voorjaar voorzien we een persmoment rond 21 maart, de eerste lentedag. Dit persmoment bevat de stand van zaken en beste praktijken van het afgelopen jaar. Dit kan ook een werkbezoek met journalisten 'op het terrein' zijn.

Met dit persmoment willen we een fysiek ontmoetingsmoment organiseren tussen de beleidsmakers. Dus niet alleen de provincied medewerkers en de Regionale landschappen, maar evengoed de burgemeesters, schepenen en coördinatoren van de deelnemende gemeenten en medewerkers uit de lokale groepen... Door de beleidsmakers te betrekken maken we ook een netwerkmoment (waarbij deelnemers informatie ook onderling kunnen uitwisselen). Zo blijft de spiraal aan de gang.

3.1.2.3 Groeien: lancering belevingsgadget (herfst)

Voor wat de opstart betreft:

Na de persconferentie in het voorjaar zit de campagne in een groeifase, met als hoogtepunt en extra groeistimulans de lancering van een belevingsgadget in het najaar. Net zoals de persconferentie in het voorjaar, ondersteunen we de lancering van het belevingsgadget met een mediacampagne. Op die manier krijgt de jaarlijkse cyclus halfweg een extra push.

Het gadget dient in het eerste jaar om de doelgroep van lokale groepen en ambtenaren te motiveren. Daarom valt voor 2010 de keuze op een jaarkalender. Op die manier blijft de campagne gedurende gans 2011 aanwezig bij alle direct betrokken lokale spelers. Waar mogelijk kunnen we ook campagnemomenten (bvb. jaarlijks bijeenkomstmoment in het voorjaar) of mogelijke campagnekapstokken (bvb. Dag van het Park, Week van de Smaak, Dag van de Buren, Internationale dag van de Biodiversiteit...) opnemen.

Voor wat de komende jaren betreft:

Afhankelijk van de jaarlijkse stand van zaken, zullen we de gadgets voor 2011 en 2012 kunnen inzetten om 'achtergebleven' of andere gemeenten of doelgroepen te motiveren (of de doelgroepen die –op basis van de stand van zaken– een extra duwtje/motivatatie kunnen gebruiken). We willen de komende jaren blijven inzetten op de interne doelgroepen van gemeenten en lokale groepen.

3.1.2.4 Oogsten: jaarlijks trefmoment

Oogsten kan gebeuren met een jaarlijkse trefdag of -moment. Dan nemen we de tijd om de resultaten te verzamelen en feedback te geven aan iedereen die zich heeft ingezet voor de campagne. Het programma kan idealiter opgesteld worden met het 7E-model bij de hand. Op dit moment gebeuren er grosso modo twee dingen.

- De campagneresultaten van het voorbije jaar worden gepresenteerd, een huidige stand van zaken biodiversiteit (opgestarte terreinacties) en de doelstellingen voor het volgende jaar worden toegelicht;
- Er is aandacht voor succesvolle initiatieven van het vorige jaar en voor nieuwe initiatieven van het huidige jaar. Op die manier tonen we inspirerende voorbeelden (cf. Exemplifie van het 7E-model). Aansluitende workshops tonen hoe je hiermee zelf aan de slag kan (Enable).

De invulling van het evenement kan verschillen per jaar. Dit kan een werkbezoek zijn aan geslaagde initiatieven. Het kan evengoed een studiedag zijn in het provinciehuis met toelichting van de beste praktijken.

Na de oogst is het tijd om te rusten, om te leren uit het afgelopen jaar. Tijd ook om rustig te beginnen met de voorbereidingen voor de volgende campagnecycle, om nieuwe mensen, verenigingen... aan te trekken. Tijd om binnen de eigen vereniging te kijken naar de eigen accenten en mogelijkheden.

3.2 Belangrijkste campagnemomenten in de toekomst

3.2.1 Individuele opvolging en coaching

Wat	Individuele opvolgingsbezoeken en coaching
Wie	Provincie - Regionale landschappen
Doelgroep	Gemeenten
Waarom	Opvolgen van de lokale initiatieven, detecteren van barrières, coachen in het vinden van oplossingen, cases tonen, cases verzamelen, afspraken maken voor verder verloop, Als er linken zijn, is het best mogelijk dat er iemand van de natuurbeweging mee gaat. Neem daarvoor contact op met het Regionaal landschap.
Wanneer	op vraag van de gemeente: vanaf 19/03/2010 tot einde 2013

3.2.2 Jaarlijks persmoment (voorjaar)

Wat	Jaarlijks persmoment
Wie	Provincie - Gemeenten (Regionale landschappen)
Doelgroep	Inwoners - Lokale organisaties - Groepen - Gemeenten
Waarom	<u>Informereren - Enthousiasmeren</u> Het persmoment dient om de campagne te lanceren. Daarnaast is het dé gelegenheid om aandacht te schenken aan lokale acties en initiatieven (bestaande én nieuwe). Dit is hét moment voor gemeenten en groepen om bestaande en nieuwe acties te belichten en voor te stellen aan de inwoners. <u>Totems</u> Het persmoment is ook een prima ogenblik waarop je als gemeente (groep) kan uitpakken met je totemdier of -plant. <u>Feedback</u> Omdat het persmoment een jaarlijks moment is, is het ook een geschikt evaluatiemoment. Bij het persmoment blikken we terug op de realisaties van het afgelopen jaar. We geven extra aandacht aan markante acties en inspirerende voorbeelden.

Hoe	Gemeenten en lokale groepen aanmoedigen om de acties in hun gemeente in kaart te brengen. De affiches van de campagne verspreiden.
Distributie	persbericht en persmoment in plaatselijke en eigen media
Wanneer	Jaarlijks in het voorjaar rond 21 maart. Daarnaast kun je ook plaatselijke acties voor de pers ondernemen waar je ook verwijst naar de koesterburen.

3.2.3 Lancering belevingsgadget (najaar 2010)

Wat	2 ^{de} jaarlijkse mediamoment --> voorstelling belevingsgadget
Wie	Provincie
Doelgroep	Gemeenten - Groepen
Waarom	<u>Informereren - Enthousiasmeren</u> Met het tweede jaarlijkse zwaartepunt van de campagne willen we de lokale groepen en ambtenaren motiveren tot deelname. Met onze rechtstaande jaarkalender maken we de campagne elke dag van 2011 aanwezig. Als groep kan je de kalender bestellen op koesterburen@vlaamsbrabant.be .
Hoe	Persmoment rond lancering gadget
Distributie	De provincie bezorgt de kalenders aan de betrokkenen.
Wanneer	Najaar 2010

3.2.4 Lancering belevingsgadget (najaar 2011-2013)

Wat	2 ^{de} jaarlijkse mediamoment --> voorstelling belevingsgadget
Wie	Provincie - Gemeenten
Doelgroep	Inwoners - Groepen

Waarom	<u>Informeren - Enthousiasmeren</u> Het tweede jaarlijkse zwaartepunt van de campagne met het belevingsgadget maakt de aanwezigheid van de lokale biodiversiteitscampagne nog tastbaarder voor groepen en inwoners.
Hoe	Persmoment rond lancering gadget Advertentiecampaigned (zie hoofdstuk 4 Campagnemiddelen)
Distributie	Provinciale en/of lokale media Persbericht (provincie/gemeenten)
Wanneer	Najaar 2011, 2012, 2013

3.3 Provinciale & lokale media

3.3.1 Uitzending ROB-tv & Ring-tv

Wat	Thema-uitzending ROB-tv & Ring-tv
Wie	Provincie
Doelgroep	Inwoners Vlaams-Brabant
Waarom	Bij het begin van de campagne hebben we met een thema-uitzending het verhaal in zijn geheel verteld.
Hoe	- Introductie thema biodiversiteit, voorstelling koesterburen, inspirerende case(s), ... - Waarom campagne? Wat willen we realiseren? En wat kan je als burger doen. - We verwijzen naar de website www.koesterburen.be.
Distributie	Op koesterburen.be kan je de uitzending nog eens bekijken. Maak je graag gebruik van deze uitzending binnen je eigen vereniging, kan je dit opvragen via koesterburen@vlaamsbrabant.be .

3.3.2 Provinciale milieukrant - papieren versie

Wat	Provinciaal nieuws over milieubeleid - Analooq (4x/jaar)
Wie	Provincie
Doelgroep	Gemeentebesturen - Milieu- en duurzaamheidsambtenaren - MAR-leden - Burgers die ingeschreven zijn op de mailinglijst
Waarom	Informeren - Enthousiasmeren - Voorbeelden
Hoe	Introductie thema biodiversiteit, stand van zaken campagne, inspirerende verhalen, gemeentelijke projecten, projecten Regionale landschappen, inspirerende ervaringen, samenwerkingsprojecten met en voor gemeenten, reportage provinciedomeinen, overzicht acties, tips, ...
Distributie	Postbedeling adressenbestand provincie

Wanneer	Trimesterieel - speciaal themanummer biodiversiteit eind maart 2010. Dit nummer kan je uitdelen op evenementen. Op basecamp (zie 3.3.9) vind je een overzicht van de deadlines van de provinciale milieukrant.
Contact	milieukrant@vlaamsbrabant.be

3.3.3 Provinciale milieukrant - digitale versie

Wat	Provinciaal nieuws over milieubeleid - Digitaal (maandelijks)
Wie	Provincie
Doelgroep	Geïnteresseerde burgers - Groepen
Waarom	Informeren - Aanzetten tot actie - Voorbeelden
Hoe	Bij de aanvang van het project: een volledig én exclusief nummer over biodiversiteit. Tijdens het verdere verloop van het project: regelmatig aankondigen van nieuws en activiteiten rond het project, zowel vanuit de provincie als vanuit de Regionale landschappen en andere partners. Indien je als groep informatie hebt, mag je dat zeker doorgeven.
Distributie	Burgers kunnen zich inschrijven op de website www.vlaamsbrabant.be .
Wanneer	Maandelijks (als er voldoende nieuws is) behalve in juli en december. Op basecamp (zie 3.3.9) vind je het overzicht van de deadlines van de digitale provinciale milieukrant.
Contact	hilde.willems@vlaamsbrabant.be

3.3.4 MilieuSpots

Wat	Provinciaal nieuws over milieubeleid voor gemeenten - Digitaal (maandelijks)
Wie	Provincie
Doelgroep	Gemeenten - Milieu- en duurzaamheidsambtenaren - MAR-voorzitters - Intergemeentelijke milieudiensten - Ngo's, ...
Waarom	Informeren - Aanzetten tot actie - Voorbeelden

Hoe	'Kort op de bal' informatie geven, zoals aankondiging van infovergaderingen, vormingsmomenten en evenementen, oproepen tot het indienen van subsidieaanvragen, aanbieden van ondersteunend materiaal (modelartikels, milieutips,...), ... Vanaf de start van de campagne is er een vaste rubriek over de campagne met de laatste nieuwtjes en aandachtspunten. Ook nieuw ondersteunend materiaal kan je via dit medium in de kijker zetten. Indien je als groep informatie hebt die voor de gemeente interessant is, mag je dat zeker aan de regiowerking doorgeven.
Distributie	Mailinglist
Wanneer	Verschijnt 8 tot 10 maal per jaar (als er voldoende nieuws is). Op basecamp (zie 3.3.9) kan je een overzicht vinden van de deadlines van deze publicatie.
Contact	regiowerking@vlaamsbrabant.be

3.3.5 De Vlaamse Brabander

Wat	Magazine van de provincie, themanummer rond biodiversiteit
Wie	Provincie
Doelgroep	Brede bevolking
Waarom	Bevraging biodiversiteitskennis, belang van biodiversiteit laten gewaarworden, gezicht geven aan biodiversiteit, het ABC van de campagne
Hoe	- Verhalen waarin mensen een heel prominente rol spelen - Veel beelden - Kort en to-the-pointinformatie
Distributie	In alle Vlaams-Brabantse brievenbussen. Het themanummer rond biodiversiteit blijft beschikbaar om te verdelen op evenementen.
Wanneer	april 2010
Contact	koesterburen@vlaamsbrabant.be

3.3.6 Provinciesite: www.koesterburen.be

Wat	www.koesterburen.be
-----	--

Wie	Provincie (met input van gemeenten, Regionale landschappen, lokale organisaties, groepen, inwoners, ...)
Doelgroep	Brede bevolking - Gemeenten - Verenigingen
Waarom	Informeren - Faciliteren - Voorbeelden - Aanzetten tot actie
Hoe	- Algemene info over de campagne --> Wat is de campagne? Wie zijn de koesterburen? Welke leefgebieden? Welke gemeenten doen mee aan de campagne? - Aanleveren campagnemateriaal (alle grafische en inhoudelijke bestanden gebruiksklaar: foto's, aanvullingen campagnekits, sjablonen, maatregelenfiches, koesterlogo...) - Inspirerende verhalen - Niet-exhaustieve lijst van activiteiten in de provincie rond biodiversiteit-koesterburen-leefgebieden - Al het campagnemateriaal kan je als groep downloaden via www.koesterburen.be (Campagnemateriaal). - Geef je activiteiten door voor de Agenda, met deze Google-kalender op de site willen we initiatieven mee helpen aankondigen. Of heb je leuke projecten gedaan die andere groepen kunnen inspireren? Geef het dan steeds door aan koesterburen@vlaamsbrabant.be.
Distributie	Hosting bij de provincie
Wanneer	Einde maart 2010 – continu tot einde campagne
Contact	www.koesterburen.be koesterburen@vlaamsbrabant.be (voor burgers en verenigingen) regiowerking@vlaamsbrabant.be (voor gemeenten)

3.3.7 De landschapskranten

Wat	Infokrant per Regionaal landschap, verschijnt minimum twee keer per jaar
Wie	Regionale landschappen
Doelgroep	Brede bevolking - Inwoners van het respectievelijke Regionaal landschap
Waarom	Informeren over de terreinacties en initiatieven in de streek. Een koesterrubriek geeft telkens de stand van zaken van de campagne weer. Het belang van biodiversiteit tonen in eigen streek en het communiceren van de acties er rond.

Hoe	Heb je een boeiende koesteractiviteit of een verhaal over een koesterbuur, neem dan contact op met het Regionaal landschap waartoe je behoort.
Distributie	Postbedeling of gerichte bedeling variërend per Regionaal landschap. Op basecamp (zie 3.3.9) kan je een overzicht vinden per Regionaal landschap van de deadlines van deze kranten.
Wanneer	Lente- en zomernummer

3.3.8 Digitale nieuwsbrief Regionale landschappen

Wat	Digitale nieuwsbrief per Regionaal landschap
Wie	Regionale landschappen
Doelgroep	Brede publiek (mailingbestand per Regionaal landschap)
Waarom?	Informeren over en promoten van de terreinacties en initiatieven in de streek. Door het flexibel karakter van de nieuwsbrief kan je makkelijk, snel en doelgericht promotie voeren over je acties en initiatieven.
Hoe	Heb je een boeiende koesteractiviteit of plan je een initiatief voor een koesterbuur, geef het dan door aan het Regionaal landschap.
Distributie	Gerichte elektronische bedeling variërend per Regionaal landschap
Wanneer	Meerdere malen per jaar

3.3.9 Basecamp

Wat	Digitale samenwerkingsplek http://biodiversiteit.basecampHQ.com
Wie	Regionale landschappen - Lokale organisaties - Groepen - Gemeenten
Doelgroep	Regionale landschappen - Lokale organisaties - Groepen - Gemeenten
Waarom	Verzamelen van info

Hoe	<u>Meldpunt voor inspirerende verhalen</u> Basecamp is een meldpunt voor initiatieven, sensibilisatieacties, terreinacties, vragen... <u>Archief</u> Hierop vind je ook inspirerende cases van andere gemeenten & groepen Gebruik de login 'koesterburen' en paswoord 'puntbe' . Wil je een eigen login en paswoord zodat je zelf of als groep mee actief kan communiceren, neem dan contact op met koesterburen@vlaamsbrabant.be. <u>Meer info</u> Zie bijlage 5
Wanneer	Einde maart 2010 – continu tot einde campagne.

4 Campagnemiddelen

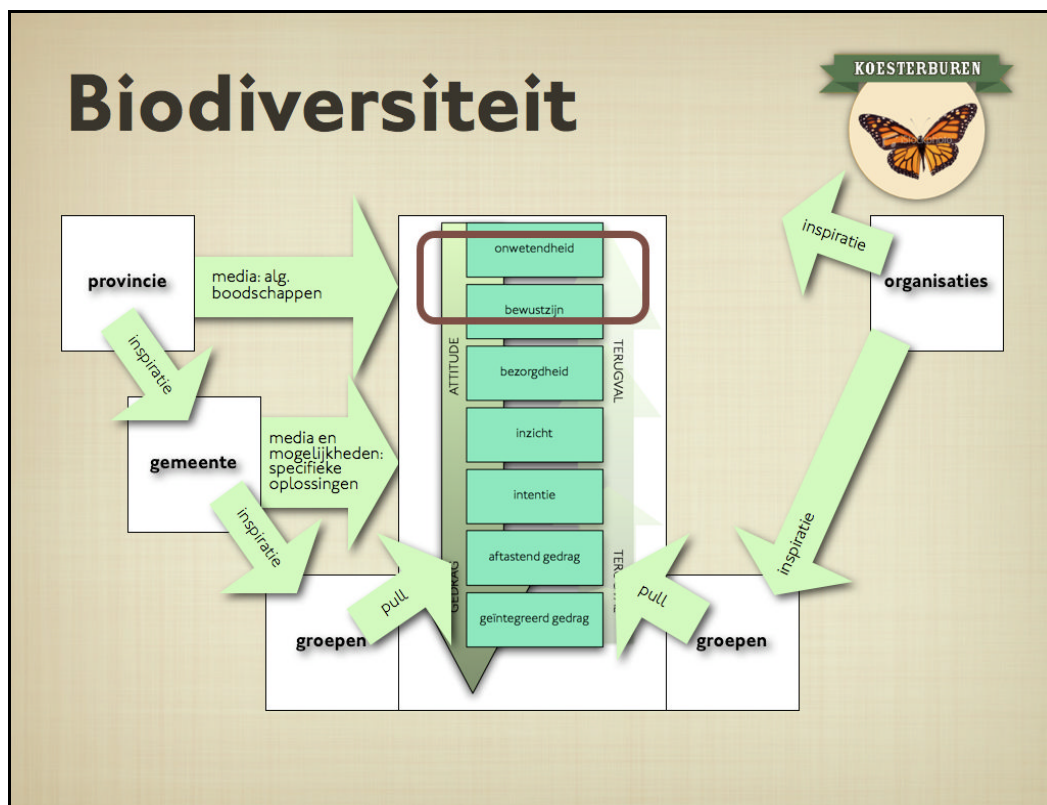
Hoe kun jij helpen?

4.1 Duwen én trekken

Provincie en gemeenten kunnen heel wat doen om de lokale biodiversiteit te bevorderen, maar ook jij speelt - samen met jouw vereniging, je collega's, leerlingen - een cruciale rol in dit verhaal.

Het is bemoedigend om te zien welke straffe resultaten sommige verenigingen en gemeenten vandaag al kunnen voorleggen. Vandaag willen we echter samen een serieuze stap verder gaan.

Het schema hierboven toont waarom jullie acties zo belangrijk zijn. Willen we ervoor zorgen dat de Vlaamse Brabander echt anders met de lokale biodiversiteit omgaat en willen we de lokale biodiversiteit beschermen, dan zullen we zowel moeten sensibiliseren (werken aan kennis, bewustzijn en bezorgdheid vergroten) als faciliteren (acties mogelijk maken en aanmoedigen) en illustreren/engageren (voorbeeldgedrag stellen, mensen betrekken bij acties, ervaring laten opdoen).

Met wat jullie (groepen) doen, tonen jullie op het terrein hoe het moet en geven jullie anderen de kans om te ervaren hoe je zelf iets kunt doen voor de lokale biodiversiteit. Dat is een belangrijke stimulans voor zowel het lokale bestuur als de inwoners om ook de handen uit de mouwen te steken en jullie acties te ondersteunen.

Door jullie acties rond lokale koesterburen te koppelen aan de overkoepelende campagne (en vice versa), versterkt het lokale biodiversiteitsbeleid in het algemeen. Versnipperde acties maken plots deel uit van een groter verhaal, een verhaal dat we zowel lokaal als bovenlokaal promoten bij alle inwoners van Vlaams-Brabant.

4.1.1 Overtuig je gemeente om in te zetten op biodiversiteit

Vanuit de campagne willen we de inwoners en de verenigingen van je gemeente laten kennis maken met de lokale biodiversiteit. We willen ook de acties verduidelijken en de toekomstige initiatieven aangeven. De gemeente krijgt hiervoor van de provincie een hele reeks campagnemiddelen en inspirerende voorbeelden.

Als groep heb je heel wat terreinervaring. Je bent een belangrijke bondgenoot in het sensibiliseren van de brede bevolking. Je kent de problematiek goed, organiseert heel wat acties en bent bereid om acties te ondernemen. De inwoners in de buurt krijgen dankzij jullie de kans om te ervaren wat je nu precies voor die lokale biodiversiteit kunt doen.

Vanuit je ervaring op het terrein kan je je gemeente mee ondersteunen met je eigen kennis en ervaring. Of je kan wellicht ook zelf acties ondernemen voor een bepaalde koesterbuur of in een bepaald leefgebied.

Je staat er als groep niet alleen voor. Vanuit de provincie zorgen we voor de nodige ondersteuning met een eigen mediacampagne. Het campagnemateriaal is gratis voor iedereen die mee met 'de koesterburen' wil werken.

4.1.2 Concrete acties en het kiezen van een totemdier of -plant

Het komt er dus op aan om zelf regelmatig de handen uit de mouwen te steken en je koesterburen ook echt te behandelen als de totems van je gemeente (zie hoofdstuk 5 Maatregelenfiches).

Als groep kan je met een totemdier of -plant ook je eigen werking in de kijker plaatsen. Misschien is er een koesterbuur op je lijf geschreven of vertelt die ene koesterbuur nu net waar je als vereniging al jaren voor staat.

4.2 Campagnekits om meteen aan de slag te gaan

4.2.1 Gemeentekit

Wat	Informatie- en inspiratiekit voor gemeenten
Doelgroep	Beleidsverantwoordelijken - Milieu- en duurzaamheidsambtenaren van de gemeente Leden van gemeentelijke adviesraden - ...
Waarom?	<u>Informereren - Aanzetten tot actie</u> Deze kit geeft de gemeentefunctionaris en het lokale bestuur inzicht in de globale en lokale biodiversiteitsproblematiek. Er is een heldere en beknopte toelichting met aandacht voor het mechanisme van de koesterburen en de leefgebieden. <u>Enthousiasmeren</u> Gemeenten krijgen op een praktische manier inzicht in de unieke biodiversiteit in hun gemeente. Daarvoor kunnen ze o.a. gebruik maken van de koesterschijf (zie 4.4). <u>Faciliteren en inspireren</u> De gemeentekit laat zien welke middelen de gemeente ter beschikking krijgt en welke specifieke acties men kan ondernemen. In de kit zitten concrete voorbeeldacties met beknopte draaiboeken waarmee de gemeenten aan de slag kunnen. Er zijn ook praktijkvoorbeelden. <u>Engageren op verschillende niveaus: van sensibiliseren tot concrete acties</u> De gemeentekit bevat zowel informatie, ideeën en voorbeelden om te sensibiliseren, als om concrete acties te ondernemen. Zo kunnen de gemeenten op hun eigen tempo meegroeien in de campagne.
Hoe	De provincie stelde met de medewerkers van Regionale landschappen de gemeentekit samen.
Distributie	Gemeenten die instappen in de campagne, ontvangen een gemeentekit. Ze zijn ook voorradig bij de provincie. Aanvragen via koesterburen@vlaamsbrabant.be .
Wanneer	vanaf voorjaar 2010

4.2.2 Groepenkit

Deze lees je nu.

4.3 Koesterburen: 'Je hebt meer buren dan je denkt'

Wat	Communicatieconcept: 'Je hebt meer buren dan je denkt'
Wie	Gemeenten - Provincie
Doelgroep	Inwoners
Waarom	<u>Informereren - Enthousiasmeren</u> Mensen weten meestal niet welke dieren en planten in hun buurt leven. Ze hebben dus letterlijk meer buren dan ze denken. Door dit campagneconcept te gebruiken slaan we twee vliegen in één klap. We vestigen de aandacht op iets wat verrassend dichtbij is en suggereren meteen een band. Door de koesterburen een 'gezicht' te geven via de affiches en campagnematerialen, en door te suggereren dat ze zich in de buurt ophouden, moedigen we de inwoners aan om naar hen op zoek te gaan en zich voor hen in te spannen.

4.4 Koesterschijf: het gemeentelijk biodiversiteitverhaal

Wat	Communicatie-instrument (link gemeente - leefgebieden - koesterburen)
Wie	Provincie - Gemeenten - Groepen
Doelgroep	Gemeenten - Gemeentepersoneel - Organisaties, ...
Waarom	<u>Informeren</u> De koesterschijf is een didactisch instrument waarmee je in één oogopslag ziet welke leefgebieden typisch zijn voor de gemeente en welke koesterburen (en mogelijke totems) er in die gebieden voorkomen. <u>Enthousiasmeren</u> Met de koesterschijf kun je gemakkelijk het lokale biodiversiteitverhaal vertellen aan een breed publiek. De koesterschijf is niet alleen mooi en aantrekkelijk maar trekt ook onmiddellijk de aandacht. Het geeft een heel andere beleving dan een klassieke presentatie of een tekst. De schijf is ideaal als vertrekpunt voor het bepalen van een totem. Het is ook een kompas om acties en activiteiten voor je koesterbuur of totem te organiseren. Je kan er ook nagaan welke link er is tussen de terreinacties en de koesterburen of totems (en vice versa).
Hoe	- Tijdens presentaties, interacties, overlegmomenten kan je de schijf gebruiken om de lokale biodiversiteit te verduidelijken. - Ook bij wandelingen en andere educatieve projecten vormt de koesterschijf een ondersteunend instrument om het biodiversiteitsverhaal te vertellen.
Distributie	- Iedere gemeente en elk Regionaal landschap krijgt een aantal koesterschijven (eigen set leefgebieden en koesterburen); een beperkte voorraad zal nog ter beschikking zijn op de provincie. - Bij de groepenkit hoort een koesterschijf. - Gemeenten verdelen zelf verder onder groepen, diverse afdelingen... - De Provincie heeft ook uitleenbare schijven voor scholen en groepen.
Wanneer	Een gemeente of groep die zich engageert om in de provinciale campagne te stappen ontvangt de biokit samen met de koesterschijven.

4.5 Totems

Wat	Eén koesterbuur verkiezen tot totem = symbool voor lokale aandacht voor biodiversiteit
Wie	Gemeenten - Groepen - Scholen - Regionale landschappen - ...
Doelgroep	Inwoners - Groepen
Waarom	<u>Informeren - Enthousiasmeren</u> Door een koesterbuur van je gemeente uit te roepen tot totem, laat je zien hoe belangrijk de lokale biodiversiteit is, en dat ze speciale aandacht verdient. Als je al acties onderneemt, kan je via het kiezen van een totemdier of -plant ook jouw initiatieven in de kijker zetten. <u>Voorbeelden geven</u> Als je actie onderneemt voor je totem en zijn lokale leefgebieden, geef je het voorbeeld wat je kan ondernemen rond biodiversiteit.
Hoe	<u>Kiezen van de totem(s)</u> Je kan vertrekken van de koesterschijf en nagaan hoe je als groep je met een koesterbuur kan vereenzelvigen. Je kan zoeken naar het verhaal, de achterliggende boodschap die het totemdier of -plant je vertelt en waarmee je aansluiting vindt. Je kunt hierbij putten uit zowel biologische, geneeskundige (kruiden) als mythologische kennis. Ook de volksliteratuur (volksgezegden) en persoonlijke verhalen (zowel van oud als jong) bieden vaak mooie ingangen over dieren en planten uit de campagne. Stof genoeg om een stevige band te smeden tussen jouw vereniging en je totemdier of -plant. Als je als vereniging al acties onderneemt voor een bepaalde soort of in een bepaald leefgebied, is het kiezen van een totem dé manier om deze actie onder de aandacht te brengen van zowel de gemeente als van de inwoners. <u>Overleg met de gemeente en de Regionale landschappen over de specifieke acties voor de totem(s)</u> Op basis van deze informatie is het snel duidelijk welk totemdier of -plant bij jouw vereniging past. Het is dus niet meteen de bedoeling een grootscheepse stemming te houden om de 'meest' populaire koesterbuur te kiezen. Het kiezen van je totemdier of -plant kun je best in een beperkte kring doen, waarbij alle deelnemers mee helpen zoeken naar het achterliggende verhaal. Tijdens de bespreking van deze verhalen voelt de groep zelf aan wat het meest 'klopt'. Durf gerust je te laten leiden door je intuïtie. Je mag er van uitgaan dat de totem zich via dit groepsproces spontaan zal aandienen. Iedereen is vrij om zijn of haar totem te kiezen, zolang het maar gaat over één van de koesterburen én zolang je er maar een concrete actie of activiteit aan kan koppelen die je

	totem ten goede komt.
Distributie	- Toteminwijding (zie ook later) - Bekendmaking via lokale media - Verspreiding via totemaffiches en advertenties - Verspreiding via eigen communicatiemiddelen en persbericht - Mail naar koesterburen@vlaamsbrabant.be of meld het via basecamp.

4.5.1 Totemverhalen

Wat	Zoeken naar een totemverhaal
Wie	Gemeenten - Groepen - Regionale landschappen
Doelgroep	Inwoners - Groepen
Waarom	<u>Informeren - Enthousiasmeren</u> Je brengt de inwoners en de gemeente op de hoogte van jouw engagement om mee te werken aan het in stand houden en verbeteren van de lokale biodiversiteit. <u>Voorbeelden geven</u> Heb je een totem? Maak het dan bekend aan je omgeving. Laat iedereen ontdekken waarom jouw totem zo belangrijk is en wat je allemaal rond de totem gaat doen.
Hoe	Gebruik hiervoor totemverhalen, deels gebaseerd op biologische gegevens, deels op volksverhalen en mythes, deels op eigen fantasie. <u>Enkele voorbeelden</u> <u>De vroedmeesterpad</u> De vroedmeesterpad is een natuurlijk symbool van mannelijke zorgzaamheid. De mannetjes dragen de bevruchte eitjes op hun rug tot de larven uitkomen. Voor ons mensen lijkt het de omgekeerde wereld, een man die de zwangerschap volbrengt. De vroedmeesterpad is nog een buitenbeentje. Het broedseizoen loopt namelijk tot in het najaar. Eigenzinnigheid en zorgzaamheid zijn dus twee eigenschappen die je met de vroedmeesterpad kunt associëren. En van vroedmeesterpadden wordt ook wel eens gezegd dat ze 'zingen'. Vroedmeesterpadden 'fluiten' elk op een andere toon. <u>Grote tijm</u> Het woord tijm betekent 'ontsmetting'. Tijm is altijd gezien als een zuiverend kruid. De Romeinen zagen tijm als symbool van moed en onverschrokkenheid. In de Middeleeuwen stond het kruid weer symbool voor 'actie en zachtheid' in de liefde. Een edelvrouw gaf haar uitverkoren ridder een zakdoek met daarop een takje tijm en een bij geborduurd die honing

	puurde uit de tijd. De grote tijd is een totem van liefde en tederheid, en van moed en onverschrokkenheid. Alles voor de geliefden. De ideale beschermplant dus. <u>De vale vleermuis</u> De vleermuis is altijd een beetje omgeven geweest met mysterie. Toch geloofden de boeddhisten bijvoorbeeld dat dit kleine vliegende zoogdiertje het symbool was van de wedergeboorte. De vleermuis hangt net als een baby ondersteboven te rusten tot hij 'ter wereld komt' en zijn grot verlaat om de wijde wereld in te vliegen. Typisch voor vleermuizen is dat ze tijdens valavond en 's nachts door de lucht fladderen. Vandaar dat vleermuizen in sommige culturen wel eens vergeleken worden met dromen, de kiem van nieuwe ideeën. Koesteren dus, die beestjes.
Distributie	- Breng de gemeente op de hoogte om eventueel via gemeentelijke kanalen te communiceren. - Vertel het totemverhaal via de lokale media. - Maak een persbericht. - Mail naar koesterburen@vlaamsbrabant.be of meld het via basecamp.

4.6 Verzamelen inspirerende koesterverhalen

Wat	Inspirerende verhalen over lokale biodiversiteit
Wie	Provincie - Gemeenten - Organisaties
Doelgroep	Provincie - Gemeenten - Organisaties - Lokale groepen - Inwoners
Waarom	<u>Enthousiasmeren</u> In de hele provincie vallen er schitterende verhalen te rapen over koesterburen en leefgebieden die het lokale leven op een prachtige manier hebben verrijkt. Zulke verhalen doen mensen dromen en beseffen dat, als ze aandacht besteden aan hun eigen lokale biodiversiteit, ze het leven in hun eigen gemeente nog aangenamer kunnen maken.
Hoe	<u>Enkele voorbeelden</u> <u>Koesterverhaal 1 - Militairen</u> Zo zit er aan de legerkazerne van Heverlee een zeer grote populatie huiszwaluwen. Zij zorgen er dagelijks voor een staaltje van spectaculaire luchtacrobatie. Wanneer het droog is in het voorjaar gaan de zwaluwen bovendien rusteloos op zoek naar modder. De soldaten van de aanpalende legerkazerne spelen daar graag op in en maken dan flinke modderplassen met de brandslang. Ze bewijzen daarmee dat het steunen van een diersoort niet altijd het resultaat van een uitgewerkt natuurproject hoeft te zijn, maar dat ook kleine en leuke inspanningen iets kunnen betekenen. Want wedden dat de militairen ook zelf genieten van hun modderacties? <u>Koesterverhaal 2 - Silsombos</u> Genieten kunt u ook van de resultaten van een mooi natuurbeheerproject in het Kampenhouts natuurgebied Silsombos. De oorspronkelijke populierenaanplant werd er gerooid om de natuurlijke plantengroei opnieuw een kans te geven. Vandaag is er een prachtig veld van wilde orchideeën. Het hele gebied is trouwens een prachtige oase van allerhande planten en dieren. <u>Koesterverhaal 3 - Het woudaapje</u> Het 140 ha grote provinciedomein in Zoutleeuw onderging de laatste jaren een grondige gedaanteverwisseling. De provincie, het Vlaamse Gewest (AMINAL, afdeling Natuur en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM)) en de stad Zoutleeuw werkten vanaf 1999 immers samen rond een grootschalig natuurinrichtingsproject. Na voorbereidend studiewerk vonden in 2004 tot 2005 grote omvormingen plaats. De populierenaanplant werd verwijderd, het pompen werd gestaakt en de natuurlijke kom vulde zich met regen- en

	grondwater. Het Vinne is nu weer het enige natuurlijke meer van Vlaanderen! Bovendien schittert het project door de kwalitatief hoge natuurwaarden. Voorbeelden hiervan zijn de spectaculaire broedgevallen van witwangstern, kleinst waterhoen en de woudaap in 2005 en 2006.
Hoe	<u>Verhalen verzamelen</u> - via basecamp of via koesterburen@vlaamsbrabant.be - via lokale groepen - via oproep in gemeenteblad (eventueel via een wedstrijd) - via de Regionale landschappen <u>Verhalen verspreiden</u> - via gemeentelijke website, gemeenteblad - via www.koesterburen.be of via basecamp - via infoborden aan leefgebieden - tijdens presentaties, vergaderingen rond biodiversiteit
	2010 - eind 2013

4.7 Best cases (terreinacties)

Wat	Voorbeeldcases
Wie	Alle betrokkenen
Doelgroep	Lokale groepen - Gemeenten - Inwoners
Waarom	<u>Aanmoedigen en Betrekken</u> Acties leveren pas echt iets op als je bevestiging krijgt dat wat je gedaan hebt de moeite waard is geweest. Wie acties onderneemt, wie initiatief neemt, krijgt aandacht en ondersteuning tijdens de campagne. We streven ernaar om lokale groepen en actieve gemeenten de voortrekkers te maken van de campagne. <u>Aanzetten tot actie</u> Een extra duwtje in de rug om door te gaan met goede initiatieven. <u>Voorbeelden - Informeren - Enthousiasmeren</u> Goed voorbeeldmateriaal werkt heel overtuigend. Door een treffend voorbeeld kan een actie plotseling haalbaar worden, krijg je zelf nieuwe ideeën of argumenten om anderen te overtuigen om mee aan de slag te gaan. Voorbeelden van een andere gemeente of organisatie geven wellicht ideeën om zelf aan de slag te gaan.
Hoe	- Voorbeelden kan je online verzamelen op basecamp. - Vul de fiche in van de acties in je gemeente (zie bijlage 7) en mail ze naar koesterburen@vlaamsbrabant.be. - www.koesterburen.be
Distributie	Wie wil, kan de cases downloaden, afdrukken en toevoegen aan de gemeentekit.
Wanneer	2010 - 2013

4.8 Campagnemateriaal – Bouwstenen

Op de provinciale website www.koesterburen.be (zie Campagnemateriaal) kan je materiaal downloaden om zelf een koesterlogo, sjablonen voor affiches en advertentie of belevingsgadgets te maken. Je vindt er ook een handleiding.

4.9 Affiches

4.9.1 Affiche – Koesterburen – Gemeente

Wat	Affiche – koesterburen – gemeentelijke versie
Wie	Gemeente x
Doelgroep	Inwoners gemeente x
Waarom	<u>Informeren</u> - De gemeente gebruikt de affiche om de inwoners te informeren over de lokale specifieke biodiversiteit. Op die affiche staan de koesterburen die verwijzen naar hun leefgebieden. - Activiteiten aankondigen: in de witruimte kunnen de gemeente/groepen/organisaties eigen activiteiten aankondigen rond biodiversiteit, koesterburen en leefgebieden. <u>Enthousiasmeren</u> Ontdekken. Koesterburen zijn een nieuw gegeven. We spelen op de verrassing: 'Wist u dat dit uw burens zijn? Wist u dat dit ook belangrijke inwoners van onze gemeente zijn?' Biodiversiteit wordt iets tastbaars. Inwoners leren intuïtief waar hun lokale biodiversiteit voor staat, namelijk voor het beschermen van hun koesterburen.
Hoe	- Bij inschrijving ontvangt elke gemeente 1 grote en enkele kleinere affiches. - De gemeente kan altijd zelf affiches bijmaken via de documenten en de bouwstenen op www.koesterburen.be. - De gemeente zorgt zelf voor de productie en de distributie. - Je kan ook de <u>provinciale</u> koesteraffiche vinden op www.koesterburen.be.
Distributie	- Distributie via gemeenten, gemeentelijke media- en aankondigingsplekken - Ook groepen kunnen gemeentelijke affiches aanvragen bij de provincie en bij hun gemeenten. - Distributie via lokale organisaties en groepen - Centerfold in gemeentekrant en gemeentebblad - Online PDF (gemeentelijke website, indien dat mogelijk is)

4.9.2 Affiche – Totem – Gemeente

Wat	Affiche – Totem, met vermelding van soortnaam en woonplaats - variant zonder witruimte - variant met witruimte
Wie	Gemeente x - Groepen - Lokale organisaties
Doelgroep	Inwoners gemeente x - Leden groepen - Leden lokale organisaties
Waarom	<u>Informer</u> - De gemeente kan de affiche gebruiken voor het aankondigen van de nieuwste totem(s) én voor hun engagementsverklaring voor de lokale biodiversiteit. - In de witruimte van de affiche kunnen de gemeente/groepen/lokale organisaties eigen activiteiten aankondigen rond biodiversiteit en totem
Hoe	- De gemeente kan - uit haar reeks van koesterburen - een totem kiezen en een affiche maken (zie voorbeelden). - De provincie voorziet alle bouwstenen om een affiche te maken op www.koesterburen.be. - De gemeente of de groep zorgt dus zelf voor de productie en de distributie. Als groep kan je informeren bij de gemeente of zij kan ondersteunen.
Distributie	- Distributie via gemeenten en gemeentelijke media- en aankondigingsplekken - Distributie via lokale organisaties, groepen... - Centerfold in gemeentekrant en/of gemeentebblad - Online PDF (via de gemeentelijke website - indien mogelijk)

4.10 Advertenties

4.10.1 Advertentie – Gemeente

Wat	Advertenties – Lokale versie
Wie	Gemeente x
Doelgroep	Inwoners gemeente x
Waarom	<u>Informereren - Enthousiasmeren</u> De advertentie dient om aandacht te vragen voor de lokale biodiversiteitscampagne of om context te geven rond de lancering van een beleavingsgadget. Net zoals de affiches gaat het bij de advertenties om informeren en enthousiasmeren over de koesterburen/totems en biodiversiteit.
Hoe	- Voorbeeld via www.koesterburen.be - De gemeente zorgt zelf voor de distributie.
Distributie	- Invoegen in lokale media, gemeentebblad, gemeentemailing... - Distributie via PDF online, website, e-mailing
Wanneer	<u>Herhaling:</u> Zorg voor de nodige herhaling door de advertentie in verschillende edities van nieuwsbrieven en lokale media te publiceren.

4.11 Presentatie-sjabloon

Wat	Powerpointpresentatie – Layout + basisstructuur en info voor presentatie
Wie	Gemeenten - Regionale landschappen
Doelgroep	Gemeentepersoneel - Groepen - Lokale organisaties
Waarom	Kapstok om eigen lokaal biodiversiteitverhaal te presenteren en te kaderen in overkoepelend biodiversiteitverhaal
Distributie	Via www.koesterburen.be
Wanneer	lente 2010

4.12 Belevingsgadgets

Volgens onze campagnestrategie willen we in het najaar telkens een belevingsgadget ontwikkelen.

Wat	Belevingsgadget
Wie	Provincie - Gemeenten - Groepen - Lokale organisaties
Doelgroep	Groepen - Lokale organisaties - Inwoners
Waarom	Een gadget maakt de lokale biodiversiteit tastbaar en zichtbaar. Het nodigt uit om rond biodiversiteit aan de slag te gaan. Het gadget zorgt ook voor beleving en amusement rond biodiversiteit.
Hoe	- Bepaal je doelgroep en kies voor een duurzaam gadget (koesterbordjes, koesterkaartenspel, koesterscheurkalender...) - In 2010 voorzien we vanuit de provincie een kalender voor de milieuambtenaren en de betrokken lokale groepen. - Creatie en productie door de provincie/gemeente/groepen (vanaf 2011) in functie van beschikbare budgetten en opportuniteiten.
Distributie	Via de gemeenten en de Regionale landschappen Afhankelijk van het gadget: op aanvraag, huis-aan-huis, tijdens een manifestatie... Via gemeentelijke distributiekkanalen (loketten, informatiepunten, buurthuizen...)
Wanneer	Lancering vanaf 2011 t.e.m. 2013, telkens in het najaar

4.13 Nog meer ideeën om te sensibiliseren

4.13.1 Toteminwijding

Wat	Officiële bekendmaking van de totems
Waarom	Wat maakt een toteminwijding interessant? - Het is een eenvoudige manier om aandacht te vragen voor jouw activiteiten rond biodiversiteit. - Je hebt meteen een gezicht en een mascotte waar iedereen fier op kan zijn. Deze inwoner is eigen aan hun gemeente. - Met een belevingsmoment zet je heel wat meer in beweging dan met een flyertje met informatie. - Je vergroot de zichtbaarheid in jouw gemeente voor iedereen die met biodiversiteit bezig is.
Wie	Groepen - Verenigingen
Wanneer	Bij voorkeur tijdens het voorjaar
Hoe	<u>Vorbereiding</u> - Selecteer de totem(s). (zie 4.5 Totems) - Overleg met de gemeente en Regionale landschappen over welke acties jullie specifiek kunnen ondernemen voor de totem(s) in kwestie. (zie hoofdstuk 5 Maatregelenfiches) - Leg een bekendmakingdatum vast. Idealiter op het moment van de persconferentie (voorjaar) of bij de lancering van een gadget (najaar). - Stel een lokaal communicatie- en actieplan op. Welke lokale communicatiekanalen ga je gebruiken om ruchtbaarheid te geven aan het totemschap? - Maak en verspreid de totemaffiches.(zie 4.8 Campagnemateriaal - Bouwstenen) - Probeer een overzicht te krijgen van de biodiversiteitacties die in de gemeente worden ondernomen en welke acties je nog plant. - Nodig de gemeente, de inwoners en betrokkenen uit. Gebruik dit communicatiemoment om meer informatie te geven over biodiversiteit, over de campagne én over de totem zelf natuurlijk.

	- Tref de nodige voorbereidingen voor het kleine huldigingmoment. Organiseer de inwijding indien mogelijk samen met de gemeenten, eventueel andere lokale organisaties, buurtbewoners, ... <u>De toteminwijding</u> Voorzie een officieel huldigingmoment waarop: - je de totem voorstelt aan het grote publiek. - inwoners kunnen vernemen wat ze voor deze totem en andere koesterburen kunnen doen. - de gemeente, andere organisaties en inwoners hun acties voor deze en andere koesterburen bekend maken. <u>Terugkerende communicatiemomenten</u> De totem wordt maar echt een mascotte als je hem ook zo gebruikt. Vermeld hem bij iedere communicatie en actie rond biodiversiteit. Wijd er ook een rubriekje aan in jullie ledenblad. Maak ook gebruik van de gemeentelijke en de provinciale perskanalen in de bekendmaking van je totem.
Benodigdheden	- Koesterschijf: gebruik de koesterschijf om te bepalen welke koesterbuur/-buren je tot totem wil benoemen. - Totemaffiches (met en zonder witruimte): alle materiaal voor het maken van de totemaffiches vind je op www.koesterburen.be. - Lijst met activiteiten: Wat gebeurt er nu op het terrein en wat is er nog gepland? Wat kan en wat moet er nog gebeuren? - Infostuk in het ledenblad, op de website, in het gemeentebblad en op de gemeentesite: voorstelling van de campagne, totem, oproep en uitnodiging

4.13.2 Koestertest

Wat	Evaluatie van gemeentelijke beslissingen vanuit het standpunt van de koesterburen
Waarom	Jouw organisatie vindt dat biodiversiteit belangrijk is? Dan is dit de gemakkelijkste manier om dit waar te maken. Het geeft biodiversiteit letterlijk een stem in de besluitvorming van de organisatie.
Wie	Bestuursleden van de vereniging
Wanneer	Op bestuurs- of ledenvergaderingen
Hoe	- Stel de vraag voor er definitief besluiten worden genomen: bvb. "Welk effect heeft deze verkaveling voor onze koesterburen?"

	- Stel een werkmemo op waarin alle diensten aangespoord worden om in hun adviezen aan het schepencollege een rubriek te wijden aan de impact van hun beslissingen op de lokale biodiversiteit. - Stel de basisinformatie (zie hoofdstuk 5 Maatregelenfiches) ter beschikking van de gemeente. - Desgewenst kun je een informatiesessie plannen voor de gemeentemedewerkers, i.s.m. lokale natuurverenigingen of/en een medewerker van de Regionale landschappen. - Vermeld de resultaten van deze bevraging in de verslagen van de gemeenteraad.
--	---

4.13.3 Koesterstorm

Wat	Brainstorm
Waarom	- Kennismaking met koesterburen - Onderzoeken wat verschillende diensten voor een koesterbuur kunnen doen - Engagementsverklaring om alvast één stapje in de goede richting te zetten. - Biodiversiteit is iets van de hele gemeente, niet enkel van de milieudienst. Bedoeling is om te laten zien dat iedereen hier kan scoren. Ieders medewerking is belangrijk. Iedereen kan hier wezenlijk iets betekenen...
Wie	Burgemeester - Schepencollege - Medewerkers verschillende departementen Inwoners - Regionale landschappen
Wanneer	Geruime tijd voor het persmoment
Hoe	<u>Vorbereiding</u> - Leg een datum en locatie vast. - Verstuur een uitnodiging waarin je de bedoeling uitlegt van de koesterstorm. - Bereid de storm voor samen met een medewerker van Regionale landschappen en eventueel ook een lokale milieuorganisatie + eventueel ook een externe facilitator. - Stuur vooraf een intro i.v.m. koesterburen en leefgebieden + enkele prikkelende vragen: - o Wat zou jij/jouw dienst kunnen doen voor een specifieke koesterbuur/leefgebied? - o Wat doe(t) jij/jouw dienst nu al voor een specifieke koesterbuur/leefgebied?

	- o Voor welke koesterbuur/leefgebied zou jij/jouw dienst graag iets doen? - o Wat denk je nodig te hebben om iets te kunnen doen voor een bepaalde koesterbuur/leefgebied? <u>De sessie (voorzie minstens 2 uur)</u> De sessie bestaat uit 6 delen: - Kennismaking & introductie - Opwarming: wat zou jij kunnen doen voor biodiversiteit? Met welke koesterbuur voel jij je verwant? - Brainstorm (breed gaan) - Selectie - Verfijning + concrete scenario's bedenken - Tentoonstelling resultaten <u>De eerste stap vooruit</u> De eerste stap vooruit begint onmiddellijk na de sessie. - Je vat de resultaten van de sessie samen - Je publiceert de resultaten / verstuurt ze naar de deelnemers/diensthooften - Je bespreekt de resultaten op de gemeenteraad - Je probeert vanuit de scenario's tot een concrete engagementsverklaring van alle deelnemende diensten en departementen te komen. <u>Feedback</u> Geef vooral feedback. Maak zeker bekend wie wat realiseert / gerealiseerd heeft.
Benodigdheden	- Koesterschijf en maatregelenfiches - Brainstorm tools (www.nieuweproductenbedenken.nl/) - Flipcharts, stiften, post-its, ... - Facilitator - Brainstormruimte (open, liefst met licht) - Eten en drinken (gezonde geest in gezond lichaam)

4.13.4 Koesterplek (in school of stimuleren in gemeentehuis)

Wat	Een rubriek in het gemeentebblad waarin je aandacht besteedt aan initiatieven rond biodiversiteit, koesterburen en leefgebieden.
Waarom	Met het gemeentebblad heb je een prachtig informatiekanaal. Je geeft lokale organisaties, groepen en inwoners de kans om hun initiatieven beter bekend te maken, meer mensen aan te trekken, anderen te inspireren, etc... Het is een beperkte inspanning van jouw kant

	die kan resulteren in een relatief groot effect op het terrein.
Wie	Gemeentelijke communicatiemedewerkers - Lokale organisaties - Groepen - Inwoners
Wanneer	Periodiek, per verschijning van het gemeenteblad
Hoe	- Oproep: lanceer een oproep om de rubriek bekend te maken. - Meldpunt: voorzie een meldpunt (e-mailadres/telefoonnummer) waar mensen met hun tips en verhalen terecht kunnen. - Interviews

4.13.5 Koesterkalender

Wat	Kalenderitems / aparte kalender in het gemeenteblad waarin je aandacht besteedt aan initiatieven rond biodiversiteit, koesterburen en leefgebieden.
Waarom	Met het gemeenteblad heb je een prachtig informatiekanaal. Je geeft lokale organisaties, groepen en inwoners de kans om hun initiatieven beter bekend te maken, meer mensen aan te trekken, anderen te inspireren, etc... Het is een beperkte inspanning van jouw kant die kan resulteren in een relatief groot effect op het terrein.
Wie	Gemeentelijke communicatiemedewerkers - Lokale organisaties - Groepen - Inwoners
Wanneer	Periodiek, per verschijning van het gemeenteblad
Hoe	- Oproep: lanceer een oproep om de rubriek bekend te maken. - Meldpunt: voorzie een meldpunt (e-mailadres/telefoonnummer) waar mensen met hun tips en evenementen terecht kunnen.

4.14 Nog meer inspiratie en voorbeelden

Ter inspiratie vind je hier alvast enkele voorbeeldacties, onderverdeeld per type initiatiefnemer (provincie, gemeenten, lokale groepen, organisaties, inwoners).

Andere acties vind je via www.koesterburen.be en via basecamp (<http://biodiversiteit.basecamp.hq.com>).

Vergeet niet om zelf acties door te mailen of toe te voegen.

Belangrijk: voeg je contactgegevens toe. Post je een voorbeeldactie (hetzij rond communicatie, hetzij een terreinactie), weet dat we dit verspreiden onder alle deelnemers (gemeenten, groepen, provincie-medewerkers, ...). Het is handig als ze jou kunnen contacteren voor meer informatie over jouw actie/verhaal. Kijk naar bijlage 6 voor een voorbeeldformulier hoe je een actie/verhaal kan doorgeven.

4.14.1 Acties provincie / provinciedomeinen

Naam actie	Het Vinne in Zoutleeuw, het grootste natuurlijke meer van Vlaanderen
Initiatiefnemer	Provincie Vlaams-Brabant, Vlaamse Gewest, stad Zoutleeuw
Waar	Provinciedomein Zoutleeuw
Wanneer	1999 tot nu
Verloop actie + resultaat	Het 140 ha grote provinciedomein in Zoutleeuw onderging de laatste jaren een grondige gedaanteverwisseling. De provincie, het Vlaamse Gewest (AMINAL, afdeling Natuur en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM)) en de stad Zoutleeuw werkten vanaf 1999 immers samen rond een grootschalig natuurinrichtingsproject. Na voorbereidend studiewerk vonden in 2004 tot 2005 grote omvormingen plaats. De populierenaanplant werd verwijderd, het pompen werd gestaakt en de natuurlijke kom vulde zich met regen- en grondwater. Het Vinne is nu weer het enige natuurlijke meer van Vlaanderen! Bovendien schittert het project door de kwalitatief hoge natuurwaarden. Voorbeelden hiervan zijn de spectaculaire broedgevallen van witwangstern, kleinst waterhoen en het woudaap in 2005 en 2006. In Vlaanderen komen jaarlijks hooguit 15 koppels woudaap tot broeden. Vandaag de dag herbergt het Vinne ook heel wat koesterburen. Je kunt met ze ontdekken langs het wandelpad: de koesterschijf van het Vinne vertelt hun verhaal. De rand van het meer evolueert naar een brede moeraszone (rietland, kleine zeggenvegetatie en moerasspirearugte) met hooilandjes en elzenbroekbos,

	beukeneiken- en eikenberkenbos. Onder het wateroppervlak leven heel wat waterplanten en treffen we gevarieerde vis- en ongewerveldenfauna. Daarnaast zijn er twee hoogstamboomgaarden met oude fruitrassen en vormt een extensieve akker voor wintervoer voor akkervogels als grauwe en geelgors. Een provinciale terreinbeheerploeg met de Vinnehoeve als uitvalsbasis voert het natuurbeheer uit in het Vinne en de Grote Getevallei. Ze bestaat uit een ploegbaas en vier arbeiders die het reguliere winter- en zomerbeheer voor hun rekening nemen. Het beheer van de boomgaardpercelen gebeurt door de Pottekaashoeve – een biologisch schapen- en geitenbedrijf uit de buurt. Zij verwerken op hun bedrijf ook het grootste deel van het maaisel van de hooilanden.
Meer info	www.vlaamsbrabant.be/zoutleeuw

Naam actie	Op stap met de koesterschijf in het provinciedomein
Initiatiefnemer	Provincie Vlaams-Brabant
Waar	Provinciedomein Kessel-lo, Huizingen, Diest en Zoutleeuw
Wanneer	vanaf de zomer 2010
Verloop actie + resultaat	Voor elk provinciedomein is er een koesterschijf in de maak. Op deze schijf staan de meest specifieke koesterburen van elk domein. Bij de uitvoering van het bosbeheerplan, het natuurbeheerplan of het parkbeheerplan is er speciale aandacht voor deze soorten. Neem de koesterschijf mee als je op pad gaat in het domein en als je wil weten hoe het daar met de koesterburen gesteld is!
Meer info	www.koesterburen.be

4.14.2 Acties gemeenten

Naam actie	Galmaarden adopteert ringmus Roosdaal adopteert de gele kwikstaart
Koesterbuur	Ringmus en gele kwikstaart
Leefgebied	Akker gemeenschappen
Doelgroep	Inwoners
Initiatiefnemers	Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën - Gemeente Galmaarden - Gemeente Roosdaal
Waar	Galmaarden en Roosdaal
Wanneer	April 2009
Verloop actie + resultaat	De gemeentebesturen, landbouwers en inwoners van Galmaarden en Roosdaal slaan de handen in elkaar om de akkervogels in hun gemeente een hart onder de vleugel te steken. Samen met het Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën vzw willen ze aandacht vragen en maatregelen uitvoeren om het leven van de akkervogels te vergemakkelijken. Daarnaast tellen een aantal vrijwilligers gedurende 12 maanden de akkervogels. Om alle inwoners te betrekken hebben Galmaarden de Ringmus en Roosdaal de gele kwikstaart geadopteerd. Beide gemeenten vragen in het weekeinde van 25 en 26 april op ludieke wijze aandacht voor hun akkervogels. Het komende jaar zal je de geadopteerde ringmus en gele kwikstaart her en der zien opduiken tijdens evenementen. Alle lagere scholen uit de gemeenten krijgen binnenkort in primeur een nieuw educatief pakket aangeboden: 'Akkervogels: de helden van de velden!'. <u>Galmaarden adopteert de ringmus</u> De voorbije weken hebben opmerkelijke inwoners schilderijtjes van de ringmus zien hangen aan gemeentelijke infoborden. De lancering van de adoptie van de ringmus door Galmaarden gebeurt tijdens de streekproductenbeurs Pajotternijen in het Baljuwhuis. Op zaterdag 25 april om 13u onthult de gemeente haar nieuwe huisstijl waarin de ringmus zich heeft genesteld. Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën serveert het lievelingsmaal van de ringmus tijdens de receptie voor nieuwe inwoners: lekkere insectentoastjes! Op zondag 26 april om 14u vond de nieuwe ringmuswandeling in Galmaarden

	plaats. De gemeente wil drie parcours van verschillende lengte laten bewegwijzeren. Wandelaars worden gegidst met boeiende uitleg over het doen en laten van de akkervogels in Galmaarden. We houden halt bij een aantal mogelijke terreinrealisaties en hopen natuurlijk een glimp van 'onze' dierbare ringmus op te vangen! <u>Roosdaal adopteert de gele kwikstaart</u> De adoptie van de gele kwikstaart door Roosdaal is gelanceerd tijdens de Sneukeltocht op zondag 26 april. De zowat 1000 deelnemers krijgen info en een leuke gele-kwiksticker aangeboden (rara... het is geel en het kleeft?). Onderweg serveren het Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën en Natuurpunt Pajottenland vogelvriendelijke 'doping' aan de fietsers en wandelaars: het favoriete zomervoedsel van de gele kwikstaart... eiwitrijke insecten voor stevige sportieve prestaties! Op zondag 5 juli organiseren Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën en Natuurpunt Roosdaal een akkerwandeling langs de traagste, mooiste en stilste wegen van Roosdaal. Deze 'Gevleugelde Wandeling' vertrekt om 14u aan het Koetshuis in Strijtem en staat open voor iedereen die kennis wilt maken met de gele kwikstaart. Het is een wandeling van ongeveer 7,5 kilometer en je komt best met stevige stapschoenen of laarzen. Buggy's kunnen mee, met enkele moeilijkere stukken.
Meer info	Contact <u>Roosdaal</u>: Milieudienst: Johnny Vanhee, johnny.vanhee@roosdaal.be, 054-31 78 03. Schepen van milieu: Glenn Heyvaert, glenn.heyvaert@roosdaal.be Contact <u>Galmaarden</u>: Milieudienst: Theo Vernailen, theo.vernailen@galmaarden.be. Schepen van milieu: Paul Cardoen: 0475-73 03 65. Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën: Alwin Loeckx, alwin.loeckx@rlzzz.be, 02-452 60 45, www.rlzzz.be

4.14.3 Acties lokale groepen (bedrijven, scholen, plaatselijke verenigingen, ...) - meer voorbeelden

Naam actie	Scholencross met 1500 kievitskuiven
Koesterbuur	Kievit
Leefgebied	Akkergebieden
Doelgroep	Inwoners
Wanneer	26 september 2008
Waar	Sint-Pieters-Leeuw
Initiatiefnemers	Gemeentescholen lager onderwijs Sint-Pieters-Leeuw
Beschrijving actie	Begin september lanceerde het Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën haar 'akkervogel adoptieproject'. Drie gemeenten uit het Pajottenland adopteerden een akkervogel en zetten acties op om deze vogels te ondersteunen en beter bekend te maken bij inwoners. Sint-Pieters-Leeuw adopteerde de kievit. Op vrijdag 26 september 2008 werd voor de negende maal een scholencross voor alle leerlingen van het lager onderwijs georganiseerd. Alle leerlingen uit de gemeente werden gevraagd om aan de scholencross aan het Wildersportcomplex deel te nemen met een achterwaartse kuif. Kieviten zijn immers bekend om hun prachtige lange kuif en met een beetje fantasie valt de typische kuif van de kievit te herkennen in het logo van Sint-Pieters-Leeuw. De enthousiaste leerlingen maakten een kuif met gel, knutselden een leuk hoedje in elkaar of staken wat pluimen in hun haar. Ook de kappersklas van het KTA Halle was aanwezig om nog wat bijkomende kievitskuiven te coifferen. Alle kuiven werden gefotografeerd om later een grote collage van te maken. De klas met de mooiste kuiven, het tweede jaar van de school 't Populiertje in Zuun werd beloond met een mand vol ontbijtgranen. Alle aanwezige kinderen kregen na de slothappening een brooddoos met een tekening van de kievit.
Meer info	http://www.youtube.com/watch?v=Qcn2-jejoBE http://sint-pieters-leeuw.eu/2008/09/26/scholencross-met-1500-kievitskuiven/

Naam actie	Pasar Buur Natuur, verkiezing van het mooiste natuurplekje in je buurt
Doelgroep	Inwoners
Wanneer	2008
Waar	Vlaanderen
Initiatiefnemers	Pasar
Beschrijving actie	Buur Natuur: de mooiste natuurplekjes van meer dan 100 gemeenten Met het jaarthema Buur Natuur ging Pasar op zoek naar hét mooiste natuurplekje in een 120-tal gemeenten: een prachtig natuurgebied, een mooie holle weg, een schitterend uitzicht... In de deelnemende gemeenten kon iedereen, samen met de Pasar-afdelingen, uit een 3-tal mooie natuurplekjes, een winnaar verkiezen. Op de website van Pasar staat een interactieve kaart waarop bezoekers de mooiste plekjes in hun omgeving kunnen terugvinden.
Meer info	http://www.pasar.be/buurnatuur/plekjes.asp

4.14.4 Acties Regionale landschappen

Naam actie	Akkervogelspel (educatief spel)
Koesterbuur	Akkervogels
Leefgebied	Akkergebieden
Doelgroep	Inwoners
Initiatiefnemers	Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën
Beschrijving actie	Educatief spel akkervogels: 'De helden van de velden' Speel het nieuwe educatieve akkervogelspel van Regionaal landschap Zenne, Zuun & Zoniën (RLZZZ) en word een held van het veld! Alle hens aan dek voor onze 'boerennatuur' want het gaat niet goed met de akkervogels in Vlaanderen. De veldleeuwerik ging in 20 jaar met 95% achteruit. Ook van de patrijs, geelgors en ringmus en andere soorten komen steeds minder broedparen voor. Het akkervogelspel 'De helden van de velden!' is een terreinspel en wordt in groep gespeeld met minstens 10 deelnemers. Het spel is helemaal op maat van 8 tot 12-jarigen en geschikt voor scholen, jeugdverenigingen, kampen... Het spel bestaat uit: infomap, CD met akkervogelgeluiden, PowerPoint presentatie, handleiding, vogelkaartjes en evaluatieblad per vogelsoort, spelregels. Je kunt 'De helden van de velden' gratis aanvragen of downloaden via www.rlzzz.be.
Meer info	Meer info: Alwin Loeckx, 02-452 60 45

Naam actie	Europese Nacht van de Vleermuis
Koesterbuur	Ingekorven vleermuis e.a.
Leefgebied	Urbane Gebieden
Doelgroep	Inwoners
Initiatiefnemers	Regionaal landschap Noord-Hageland vzw
Beschrijving actie	Het laatste weekend van augustus organiseert het Agentschap voor Natuur en Bos

	samen met Natuurpunt vzw en lokale verenigingen de Europese Nacht van de Vleermuis. Ook het Regionaal landschap Noord-Hageland vzw organiseert elk jaar in een van haar gemeenten de Nacht. Samen met verscheidene partners zoals de gemeente, maar ook de provinciedomeinen, lokale natuurlandafdeling en heemkundige kring biedt het Regionaal landschap een uitgebreid programma aan, telkens op een bijzondere locatie. Naast lezingen, vleermuizenritten en een bat-café is er een aangepast kinderprogramma: 'Top secret'. Kinderen van 6 tot 9 kruipen in de huid van de vleermuis. Onder leiding van graaf Vlerula oriënteren ze zich, leren ze slapen en eten zoals een vleermuis en ervaren ze wat wij mensen voor deze beestjes betekenen.
Meer info	Meer info: Beatrijs Maesen, 016-61 92 28 Algemene info Europese Nacht van de Vleermuis: www.natuurpunt.be

Naam actie	Kikvorscursus
Koesterbuur	Alpenwaterslamander
Leefgebied	Poelen en waterkanten
Doelgroep	Inwoners
Initiatiefnemers	Regionaal landschap Groene Corridor
Beschrijving actie	Salamanders zijn sexy! En kikkers zijn blaaskaken! Niemand die dan ook durft te twijfelen dat amfibieën coole beesten zijn. Hoewel België net iets te noordelijk ligt voor deze warmteminnaars, komen er in de groene corridor rond de hoofdstad toch een tiental soorten voor. De Kikvorscursus XL stelt ze graag aan u voor. We houden het daarbij niet bij een partijtje namen noemen, maar gaan telkens in op de boeiende levenswijze van iedere soort en bespreken de eisen die zij aan hun leefgebied stellen. Maar amfibieën zijn niet de enige dieren in de poel. Wist je bijvoorbeeld dat libellen niet altijd met hun hoofd in de wolken zweven, maar dat hun larven de meest gevreesde onderwaterjagers zijn? En heb je ooit al gehoord van de waterspin, die een zijden duikersklok spint om ook onder water te kunnen ademen? Dit alles en nog veel meer kom je te weten tijdens de Kikvorscursus. Het vormt de ideale start om daarna zelf op onderzoek te gaan!
Meer info	Meer info: Wim Solie, 02-253 43 04

Naam actie	Paddenstoelen- en holle-wegenwandeling
Koesterbuur	Papegaaizwammetje
Leefgebied	Holle wegen
Doelgroep	Inwoners
Initiatiefnemers	Regionaal landschap Dijleland
Beschrijving actie	Als officieel inwandelmoment voor de nieuwe holle wegen wandelbrochure, werd er een paddenstoelenwandeling georganiseerd in Loonbeek. Er namen meer dan 110 mensen deel aan deze wandeling. Natuurpunt Studie zorgde voor 5 gidsen, waarvan 1 voor de kinderwandeling. Deelnemers moesten vooraf inschrijven. Achteraf kon iedereen op adem komen met een paddenstoelenbier. Het was een geslaagde activiteit, die ook gepromoot werd als feestactiviteit omwille van het 10-jarig bestaan van RLD vzw. Je kunt de wandelbrochure ook steeds bij het RLD verkrijgen: altijd handig om een georganiseerde wandeling op te baseren als je op stap gaat.
Meer info	Meer info: Annabel Pennings, 016-40 85 58

Naam actie	Op zoek naar vlinders in de winter? Speuren naar eitjes van de Sleedoornpage!
Koesterbuur	Sleedoornpage
Leefgebied	Hagen en houtkanten
Doelgroep	Inwoners
Initiatiefnemers	Regionaal landschap Groene Corridor
Beschrijving actie	Sleedoornpages zijn moeilijk waar te nemen omdat ze zich vaak hoog in struiken en bomen van een haag of bosrand bevinden. De waardplant is voornamelijk sleedoorn. Het wijfje zet eitjes af op jonge takken van zuidelijk geëxposeerde bosranden of hagen. Het zijn deze eitjes die overwinteren en als 'golfballetjes' goed zichtbaar zijn op het bruine takhout. Op de Vlaamse Rode lijst staat de sleedoornpage als bedreigd aangeduid. Veel

	sleedoornhagen zijn immers verdwenen. Het behoud van deze bedreigde soort bestaat er dan ook in de resterende sleedoornhagen en -struwelen te behouden en goed te beheren en waar mogelijk gefragmenteerde leefgebieden terug met elkaar in verbinding te stellen door aanplantingen. In de periode van 2008-2010 gaan we met geïnteresseerden op ontdekking en maken hen wegwijs in het zoeken naar deze bijzondere eitjes. Dat de zoektocht doorgaat tijdens hartje winter maakt het extra speciaal.
Meer info	Meer info: Lies Heirman, 02-253 43 04

Naam actie	Zwaluwfietstocht
Koesterbuur	Zwaluwen
Leefgebied	Urbane Gebieden
Doelgroep	Inwoners
Initiatiefnemers	Regionaal landschap Zuid-Hageland
Beschrijving actie	Regionaal landschap Zuid-Hageland organiseerde samen met de vogelwerkgroep Oost-Brabant en de stad Zoutleeuw een fietstocht met start- en aankomstplaats in het Vinne. Zwaluwen en hun leefgebied stonden centraal. Deelnemers konden kennis maken met meerdere zwaluwsoorten uit de regio: een indrukwekkende kolonie huiszwaluwen, boerenzwaluwen die hun jongen voeren en hoog overvliegende gierzwaluwen. De gids, die een rijke vogelkennis combineerde met een geanimeerde vertelstijl, ontlokte de deelnemers verwondering en bewondering voor deze dappere vogels. Ook werd geïllustreerd – onder andere met plaatsing van een kunstnest - hoe de zwaluwen vaak met kleine maatregelen kunnen geholpen worden.
Meer info	Meer info: Joachim Lambrechts, 016-81 91 63

4.14.5 Acties inwoners

Naam actie	Biodiversiteit in jouw gemeente!
Koesterbuur	Vleermuizen, boerenzwaluw, gierzwaluw, steenmarters, vossen, ...
Leefgebied	Divers
Doelgroep	Inwoners
Initiatiefnemers	Natuurpunt
Beschrijving actie	Op haar website geeft Natuurpunt een overzicht van acties die je als burger kunt doen om de biodiversiteit in je buurt een handje toe te steken. (bron: www.natuurpunt.be) - Gebruik geen pesticiden of herbiciden in je tuin. - Leg een geveltuintje aan en creëer zo je eigen natuurgebiedje. - Laat 1x per week je auto staan. - Kook 1x per week biologisch. - Schrap 1x per week vlees, vis of gevogelte van het menu. - Koop je kledij bij de kringwinkel; budgetvriendelijk en zeker niet minder stijlvol. - Doof de lichten in lege kamers. - Carpoolen is leuk, budget- en milieuvriendelijk! - Draai de kraan toe tijdens het tandenpoetsen. - Gebruik zo veel mogelijk spaarlampen. Er bestaan vandaag ook dimbare spaarlampen. Vraag er naar bij je verdeler. - Zet je thermostaat enkele graadjes lager tijdens de wintermaanden en dicht tochtgaten en kieren van deuren. - Spread the word: spreek er eens over met je familie en vrienden! - Investeer in duurzame ontwikkeling en milieuvriendelijke initiatieven. - Koop enkel wat je echt nodig hebt en recycleer oude spullen. Voor wie liever gericht actie onderneemt voor een bepaalde koesterbuur biedt Natuurpunt technische fiches aan met concrete actietips.
Meer info	www.natuurpunt.be

4.14.6 Tandembrochures

Wat	Brochure: In de bres voor een rijke natuur, uitgave van Tandem
Waarom	In elke gemeente is er een rijk verenigingsleven. Deze brochure is bedoeld voor socio-culturele verenigingen die een gezonde interesse hebben voor natuur en milieuthema's, maar niet elke dag met deze onderwerpen bezig zijn. Werken rond natuur is leuk, ontspannend en begeistert. In de brochure staat een veelheid aan tips voor mogelijke activiteiten. Al deze acties rond biodiversiteit passen perfect in dit koesterburenverhaal.
Wie	Verenigingen van de gemeente
Hoe	(Zie bijlage) Vanuit de gemeente kan je groepen aanspreken met deze tips om daadwerkelijk in de gemeente aan de slag te gaan. Vanuit de gemeente kan je de activiteiten faciliteren met logistieke steun bijvoorbeeld.

Wat	Brochure: Natuur in jouw gemeente, een uitgave van Tandem
Waarom	Deze brochure werd speciaal opgemaakt voor gemeentebesturen. In de brochure vind je concrete tips en voorbeelden hoe je rond biodiversiteit in de gemeente aan de slag kan gaan.
Wie	De eigen gemeente
Hoe	(Zie bijlage) In de gemeente zijn er zeker verenigingen actief die te vinden zijn om dergelijke initiatieven mee te ondersteunen. Informeel ook eens bij het Regionaal landschap naar wat er al bestaat van acties of geplande activiteiten.

4.14.7 Inhaken op bestaande evenementen en acties

Wat	Inhaken op bestaande campagnes en acties (bvb. Biodiversiteit charter van Natuurpunt, een schoolsportactiviteit, Dag van het Park, buurtfeesten, ...)
Wie	Provincie - Gemeenten - Organisaties - Lokale groepen
Doelgroep	Gemeenten - Organisaties - Lokale groepen - Inwoners
Waarom?	Meerwaarde creëren voor bestaande acties en het biodiversiteitverhaal. Dubbel werk vermijden.
Hoe	- Maak een lijst van bestaande initiatieven/evenementen. - Bekijk hoe het biodiversiteitverhaal of jouw biodiversiteitsactie kan aansluiten bij het evenement of de actie in kwestie. - Contacteer de initiatiefnemers. - Nadien: verzamel feedback.
Distributie	- www.koesterburen.be - Activiteitenagenda gemeenten, organisaties, lokale groepen, ...
Wanneer	Eind 2009 – eind 2013

4.14.8 Dag van de (koester)Buren

Wat	Inbreken tijdens de Dag van de Buren (www.dagvandeuren.be)
Wie	Provincie - Gemeenten - Lokale groepen
Doelgroep	Inwoners Vlaams-Brabant
Waarom	<u>Informereren - Enthousiasmeren</u> De Europese Dag van de Buren is een terugkerend evenement laat in de lente. Het is bedoeld als een actiedag waarop je kennis maakt met je burens. Op deze dag in de maand mei nodigen miljoenen burens in heel Europa elkaar uit om samen een gezellig moment te beleven. Ideaal dus om onze campagne rond koesterburen in te schuiven. Laat mensen op een originele manier kennismaken met hun koesterburen. De media-aandacht voor dit evenement is een extra trigger om actie te ondernemen.

Hoe	- Lanceer oproep tot acties en ideeën in eigen communicatiemedia (websites, milieukrant, gemeentebblad, ...) - Verzamel actie-ideeën en communiceer ze terug naar de bevolking (kalender, website, nieuwsbrieven, ...). Kijk eens op www.dagvande bureen.be en verzamel ideeën - Zorg voor visuele aanwezigheid, gebruik de sjablonen en foto's van de koesterburen voor het infoblad of maak een leuke affiche)
Wanneer	28 mei 2010, jaarlijks de laatste dinsdag van mei (jaarlijks evenement)

4.15 Tentoonstelling Biodiversiteit

Wat	Uitleenbare tentoonstelling 'Biodiversiteit, alles hangt samen'
Wie	Provincie Vlaams-Brabant
Doelgroep	Bevolking Vlaams-Brabant via gemeenten - Verenigingen - Cultuurcentra - Bibliotheken - ...
Inhoud	Biodiversiteit: het is geen eenvoudig begrip. Nochtans komt iedereen in zijn of haar dagelijks leven ermee in aanraking. In de tentoonstelling 'Biodiversiteit, alles hangt samen' kom je alles te weten over biodiversiteit als kloppend hart van onze planeet en onderdeel van ons leven. De tentoonstelling bestaat uit een aantal hoofdstukken (ons dagelijks leven, onze behoeften, onze uitdagingen en onze hulpbronnen) waaronder telkens concretere thema's aan bod komen, zoals consumeren, toerisme en landbouw. Elk thema omvat twee tentoonstellingspanelen: - een eerste met daarop duidelijke informatie over het thema in combinatie met twee prachtige foto's ter illustratie. Dezelfde informatie wordt op kinderniveau weergegeven in het kinderparcours, geschikt voor kinderen van 6 tot 10 jaar. - het tweede paneel spitst zich toe op de provinciale biodiversiteitscampagne 'Je hebt meer burens dan je denkt'. Er wordt de link gelegd met het thema en de biodiversiteit in de provincie Vlaams-Brabant. Zo komt biodiversiteit voor de bezoeker hopelijk een stapje dichterbij huis. De koesterschijf met de soorten en de leefgebieden maakt uiteraard ook deel uit van deze tentoonstelling.
Praktisch	De tentoonstelling bestaat uit 3 delen, die apart en uitzonderlijk samen ontleend kunnen worden. Ze omvatten panelen van 1.5 meter en 1 meter breedte met een totale lengte van respectievelijk 21.5 meter (deel 1), 21.5 meter (deel 2) en 19 meter (deel 3). Ontlening gebeurt via de uitleendienst van de provincie Vlaams-Brabant. De ontleningsvoorwaarden, een overzicht en een inzageversie van de 3 delen zijn te vinden op de website van de uitleendienst.
Contact	Provincie Vlaams-Brabant, dienst leefmilieu, cel NME - 016-26 72 56, nme@vlaamsbrabant.be

5 Maatregelenfiches

Welke terreinacties kunnen er nu allemaal gebeuren?

Wat kan er nu allemaal concreet gebeuren voor de koesterburen in de leefgebieden?

Want hier is het uiteindelijk toch allemaal om te doen...

Hiervoor werden door een extern bureau maatregelenfiches opgesteld. Het gaat om voorbeelden van terreinacties die je als gemeente kan ondernemen of ondersteunen in dat bewuste leefgebied t.v.v. van de soorten die er in voorkomen.

Deze maatregelenfiches kan je vinden en downloaden via www.koesterburen.be.

Steek de maatregelenfiches voor jouw koesterburen in deze map achter de juiste leefgebieden. Zo zie je zelf hoe de biodiversiteit groeit in je gemeente. Doen!

Deze gemeentekit is onderverdeeld in 12 hoofdleeftgebieden:

- waterlopen
- poelen, plassen en moerassen
- akkers
- bermen en verstoorte gronden
- graslanden
- heide
- ruigten en struwelen
- hagen en houtkanten
- bossen
- broekbossen
- urbaan gebied
- parklandschappen en bomenrijen

Heb je advies nodig bij het uitvoeren van de maatregelen? Neem dan zeker contact op met het Regionaal landschap van je gemeente. Ze helpen je graag op weg!

Raadpleeg zeker ook de bijlage 1. Zo ontdek je hoe je kunt genieten van provinciale subsidies.

Als je actie neemt, breng of houd het Regionaal landschap of de provincie daarvan op de hoogte. Zo weten wij ook hoe het gaat met de biodiversiteit in de provincie want: " Vele kleintjes maken één groot".

6 Lexicon

Praat jij al een aardig mondje Biodiversiteit? We hebben het biodiversiteit-abc van deze campagne alvast voor jou op een rijtje gezet:

Biodiversiteit: Letterlijk betekent biodiversiteit ‘verscheidenheid van leven’, gekoppeld aan een bepaald leefgebied. Hoe meer verscheidene levensvormen in een welbepaald leefgebied, hoe hoger de biodiversiteit van dat leefgebied.

“Biodiversiteit verwijst naar de verscheidenheid van het leven op onze planeet: planten, dieren, zwammen en micro-organismen, evenals naar de gemeenschappen die ze vormen en naar de habitat waarin ze leven. Biodiversiteit is niet enkel de som van alle ecosystemen, soorten en genetisch materiaal. Het is eerder de uitzonderlijk rijke variabiliteit ervan. Biodiversiteit speelt een belangrijke rol in vele aspecten van ons dagelijks leven: voeding, gezondheid, economie, transport, bouw, opvoeding, cultuur en recreatie.”
(Uit het Provinciaal Milieubeleidsplan 2009-2013 van de provincie Vlaams-Brabant)

Biodiversiteit charter van Natuurpunt: Het Biodiversiteit charter is een initiatief van Natuurpunt. Het charter is een engagementsverklaring tussen het lokale bestuur en de Natuurpuntafdeling, dat d.m.v. wederzijdse feedback en samenspraak ingevuld wordt. Het is een heel concrete engagementsverklaring. Vanaf de lancering in 2007 (Walk for Nature Koebos, Pellenberg) groeit het aantal Countdown 2010-partners. Momenteel hebben 17 gemeenten in Oost-Brabant het charter al ondertekend. Deze gemeenten worden vermeld op de internationale campagnewebsite.

Countdown2010: 2010 is door de VN uitgeroepen tot het Internationale Jaar voor de Biodiversiteit. Verschillende nationale en lokale organisaties zijn nu al bezig met acties die hieraan gekoppeld zijn.
www.countdown2010.net, www.twenty-ten.net

Totem: Een totem is één specifieke koesterbuur die verkozen wordt tot totem. Dat betekent dat die totem gedurende een lange tijd de voortrekker wordt voor de lokale biodiversiteitscampagne.

Koestersoort: In één leefgebied (bvb. de waterlopen) komen verschillende soorten voor. Voor de campagne staat een koestersoort symbool voor dat leefgebied en alle voorkomende soorten in dat leefgebied.

Koesterbuur: In de campagne spreken we van “koesterburen” in plaats van koestersoorten. Een buur is iemand die naast je woont en dat is ook wat we willen beklemtonen: deze soorten vind je bij jou in de buurt.

Leefgebied: Een leefgebied is een welomschreven biotoop. Er zijn 12 hoofdtypes van leefgebieden elk met hun eigen subgebieden:

- waterlopen
- poelen, plassen en moerassen
- akkers
- bermen en verstoorde gronden
- graslanden
- heide
- ruigten en struwelen
- hagen en houtkanten
- bossen
- broekbossen
- urbaan gebied
- parklandschappen en bomenrijen

Iedere gemeente bevat een unieke mix van leefgebieden (minimaal 3 – maximaal 10).

Provinciale Prioritaire Soorten (PPS): De PPS zijn een wetenschappelijk verantwoorde selectie van meer dan 200 soorten planten en dieren, gekoppeld aan een lijst van specifieke leefgebieden.

Regionale landschappen: Een Regionaal landschap is een streek met een eigen identiteit en met belangrijke natuur- en landschapswaarden. Er worden activiteiten ontwikkeld rond duurzame streekontwikkeling op basis van de actuele en potentiële kwaliteiten van de natuur, het landschap en de streekidentiteit. Vlaanderen telt momenteel zeventien Regionale landschappen, waarvan er vijf in de provincie Vlaams-Brabant liggen. Het Regionaal landschap Dijleland, Noord-Hageland, Groene Corridor en Zenne, Zuun en Zoniën zijn definitief erkend door de Vlaamse Minister voor Leefmilieu. Regionaal landschap Zuid-Hageland is recent opgericht en zal binnen de twee jaar haar erkenningsaanvraag indienen.

Meer info: www.regionalelandschappen.be

- www.rld.be
- www.rlnh.be
- www.rlzh.be
- www.rlzzz.be
- www.rlgc.be

Bijlage 1

Subsidiereglement voor bijzondere natuurbeschermingsprojecten van erkende natuurverenigingen

De provincie streeft ernaar om in haar beleid de natuur zowel kwantitatief als kwalitatief te bevorderen.

Kwantitatief doet zij dit door verwerving van natuur: enerzijds is er het eigen aankoopbeleid, anderzijds ondersteunt de provincie via subsidiereglementen erkende natuurverenigingen en gemeenten bij het verwerven van natuurgebieden.

Kwalitatieve bevordering gebeurt door het opstellen en uitvoeren van beheerplannen voor de eigen provinciedomeinen of via subsidies voor inrichtingsprojecten aan verenigingen en gemeenten. Daarnaast wordt ook de inzet van lokale vrijwilligers en het professioneel beheer door terreinbeheerploegen financieel ondersteund. Zij zijn immers van groot belang om bescherming en herstel van biodiversiteit ook na verwerving en inrichting voort te zetten.

Het subsidiereglement voor bijzondere natuurbeschermingsprojecten is één van de mogelijke instrumenten van de provincie om de doelstellingen rond biodiversiteit mee te helpen realiseren.

Gewenste natuurkwaliteiten kunnen immers enkel bereikt worden door natuurgebieden op gepaste wijze in te richten en te beheren.

Inrichtingsprojecten zijn bvb. inrichting van wandeltracés om de toegankelijkheid van natuurgebieden te verhogen, het voorzien van educatieve voorzieningen en observatiemogelijkheden (vogelkijkhut, infopanelen, ...), natuurtechnische werken zoals de aanleg of ruiming van poelen, aanleg van begrazingszones, ...

Ook projecten rond natuur- en milieueducatie op het terrein en natuurstudie en soortbescherming komen hiervoor in aanmerking. Zo werden de afgelopen jaren interessante studieprojecten inzake paddenstoelen, hazelmuis, eikelmuis, hamster, bruine vuurvinder, akkervogels...gesubsidieerd.

Concreet ondersteunt de provincie sinds 1996 via het subsidiereglement voor bijzondere natuur- beschermingsprojecten jaarlijks gemiddeld ca. 20 à 25 natuurprojecten van erkende natuurverenigingen.

Subsidiereglement voor verwerving van gronden ter bescherming van biodiversiteit

De provincie streeft ernaar om in haar beleid de natuur zowel kwantitatief als kwalitatief te bevorderen.

Kwantitatief doet zij dit door verwerving van natuur: enerzijds is er het eigen aankoopbeleid, anderzijds ondersteunt de provincie via subsidiereglementen erkende natuurverenigingen en gemeenten bij het verwerven van natuurgebieden.

Aankopen van natuurterreinen is nog steeds de meest duurzame manier voor instandhouding van biodiversiteit. Het is vaak de enige manier om het behoud van kwetsbare soorten efficiënt en effectief veilig te stellen en een eerste stap in het bewaren van waardevolle ecosystemen of het opnieuw ontwikkelen ervan.

Bijlage 2

Het hoe en waarom van Provinciale Prioritaire Soorten en van de leefgebiedenbenadering

Niet alle soorten zijn geholpen met een zuiver gebiedsgericht milieubeleid. Het verbeteren van de algemene milieukwaliteit en/of het vergroten van de geschikte gebieden volstaat in een aantal gevallen immers niet om bepaalde soorten te vrijwaren. Zij vallen bij een dergelijke benadering dan ook uit de boot. Voor deze soorten is een meer specifieke - soortgerichte - aanpak aangewezen. Het provinciale soortenbeleid kan hier als een vangnet fungeren. Omwille van beperkte werkingsmiddelen, kan dat vangnet echter enkel uitgebouwd worden voor soorten die om één of andere reden bijzondere aandacht verdienen in de provincie, de zogenaamde 'Provinciale Prioritaire Soorten'(PPS): soorten waarvoor de provincie een belangrijke rol kan spelen inzake bescherming en waarvoor ze actie kan ondernemen. Deze PPS zullen als uitgangsbasis dienen voor het provinciale beleid inzake biodiversiteit, meer bepaald als onderbouw voor het huidige soortenbeleid.

Drie criteria voor de 'Prioritaire Soorten'

Op basis van drie criteria werd een eerste selectie van de prioritaire soorten, namelijk:

- Habitatrichtlijn / Vogelrichtlijn / EU Rode lijst
- Vlaamse Rode Lijst als 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar'
- het zwaartepunt (>33% van Vlaamse verspreiding) binnen de provincie

Bijkomende 'symboolsoorten'

Toch zijn er nog steeds enkele soorten die op basis van bovenstaande drie criteria niet in aanmerking komen voor een plaatsje op de PPS-lijst, ondanks het feit dat (provinciale) bescherming onontbeerlijk is om de overleving ervan te verzekeren. Voorbeelden zijn:

- soorten waarvan de Rode Lijst-status achterhaald is en die intussen (lokaal) achteruitgaan. De eikelmuis, bijvoorbeeld, werd niet in de Vlaamse Rode Lijst voor de zoogdieren (1994) opgenomen. Nochtans is deze soort het laatste decennium in Vlaanderen sterk achteruit en hoort die ondertussen thuis in de categorie 'bedreigd' op de Rode Lijst.
- soorten die (bijna) verdwenen zijn, of weinig voorkomen, maar waar nog potentieel voor bestaat in de provincie. De nachtzwaluw was vroeger nog aanwezig op heideterreinen verspreid over de gemeenten in de Zuiderkempen maar werd daarna teruggedrongen naar grote heideterreinen in de provincies Antwerpen en Limburg. Heideherstelprojecten bieden opnieuw kansen voor deze soort in Vlaams-Brabant.
- soorten die gebonden zijn aan (typische Vlaams-Brabantse) omstandigheden, ecotopen of landschappen waarvan het voortbestaan bedreigd is.... Kleine valerian groeit in moerasvegetaties op venige, voedselarme bodems onder invloed van basenrijke kwel. Dergelijke vegetaties zijn verspreid over de provincie aanwezig maar staan onder invloed van drainage, vervuiling en onaangepast landgebruik. Enkel op relictten van zogenaamde blauwgraslanden onder natuurbeheer vind je de soort nog terug.

Deze aanvullende soorten worden verder aangeduid met de term '*symboolsoorten*' en worden aan de lijst met 'prioritaire soorten' toegevoegd.

'Aandachtssoorten'

Naast de PPS en symboolsoorten zijn er ook nog soorten, de zogenaamde '*aandachtssoorten*', die (voorlopig) nog algemeen zijn maar waarvan men kan verwachten dat ze het in de toekomst moeilijk zouden kunnen krijgen. Voor deze aandachtssoorten is niet onmiddellijk actie nodig maar opvolging is zeker aangewezen zodat ze, wanneer ze een neerwaartse trend zouden kennen, voldoende snel maatregelen kunnen worden uitgewerkt. Vlindersoorten zoals gehakelde aurelia en koevinkje zijn momenteel nog niet bedreigd, maar verwacht wordt dat ze niet zullen ontsnappen aan de dalende trend van een aantal vlinderpopulaties.

Leefgebiedenbenadering

Omdat, naast de aanwezigheid, de instandhouding van het leefgebied cruciaal is voor de overleving van een soort, is een leefgebiedenbenadering een logische volgende stap in het PPS-verhaal. Door het nemen van maatregelen op niveau van leefgebied, komen we tot een multi-soortenbenadering. Belangrijk hierbij is wel dat men deze gebiedsgerichte benadering steeds koppelt aan specifieke soortgerichte maatregelen waar nodig.

Ondertussen werden 99 relevante leefgebieden afgebakend en onderverdeeld in 12 hoofdleeftgebieden:

- 1 waterlopen
- 2 poelen, plassen en moerassen
- 3 akkers
- 4 bermen en verstoorde gronden
- 5 graslanden
- 6 heide
- 7 ruigten en struwelen
- 8 hagen en houtkanten
- 9 bossen
- 10 broekbossen
- 11 urbaan gebied
- 12 parklandschap en bomenrijen

De PPS-soorten worden volgens hun habitatvereisten in deze gebieden ingedeeld, waarbij niet enkel een leefgebied meerdere soorten kan huisvesten, maar een soort tevens aan meerdere leefgebieden kan gekoppeld worden. Op die manier zullen deze leefgebieden eveneens deel gaan uitmaken van het provinciale biodiversiteit- en soortenbeleid.

Om de opportuniteiten die deze aanpak met zich meebrengt zoveel mogelijk te optimaliseren, zal - naast de leefgebieden en de soorten op zich - tevens de nodige aandacht moeten uitgaan naar het omringende landschap en haar ecologische (infra)structuur.

Kadertekst

Leefgebiedenbenadering: naar Nederlands model

Nederland koos al in 2007 resoluut voor een soortgelijke leefgebiedenbenadering. Op die manier wil de overheid proberen de leefomstandigheden van bedreigde dier- en plantensoorten te verbeteren door in te zetten op een vergroting van de maatschappelijke betrokkenheid bij de uitvoering van het soortenbeleid. Samenwerking tussen verschillende actoren die actief zijn in het landschap, is dan ook een van de speerpunten van de leefgebiedenbenadering.

Overeenkomsten tussen de overheid, terreinbeherende en soortenbeschermende organisaties aan de ene kant en het bedrijfsleven aan de andere kant, zorgen ervoor dat de ruimtelijke ontwikkelingen en initiatieven waarvan de hoofdfunctie(s) anders is/zijn dan natuur gekoppeld worden aan het soortenbeleid. Op deze manier wordt getracht preventief gepast te interveniëren op plaatsen waar natuur met de ruimtelijke ordening in conflict zou kunnen komen en soorten of hun leefgebieden hinder zouden kunnen ondervinden. De verantwoordelijkheid voor het welslagen van deze benadering, ligt hier grotendeels in handen van de provinciale overheden.

Voorbeeld koppeling PPS - leefgebied, de kamsalamander

De kamsalamander is een soort die redelijk hoge eisen stelt aan de kwaliteit van het leefgebied. Afhankelijk van de levensfase van het dier bevindt het zich in een water- of landbiotoop.

Het voortplantingswater moet voldoende diep zijn en voorzien van waterplanten voor de afzet van eieren. Het moet bovendien visvrij zijn om predatie van de larven te vermijden en over een ondiepe zone beschikken waar ze zich kunnen opwarmen.

Volwassen exemplaren overwinteren op land. Ze maken daarvoor gebruik van muizengaten, holtes in boomstronken of zoeken beschutting onder dood hout of strooisellaag.

Om de ontwikkeling van een gezonde populatie mogelijk te maken is een netwerk van verschillende voortplantingspoelen noodzakelijk. Deze moeten bereikbaar zijn via een netwerk van hagen en houtkanten, ruigtes en graslanden met aangepast maaibeheer. De afstand tussen de poelen moet tevens overbrugbaar zijn. Versnippering door wegen en intensief gebruikte landbouwpercelen is nefast.

Aandacht voor het landbiotoop geeft meteen ook kansen aan andere organismen. Hagen en houtkanten vormen broedgelegenheid voor de geelgors. Wanneer er bovendien sleedoorn in voorkomt kunnen ze interessant zijn voor de sleedoornpage.

Een volgehouden verschrallend maaibeheer op het grasland waar de voortplantingspoel gelegen is kan kansen bieden voor bosorchis en papegaaizwammetje.

Maatregelen genomen in functie van de kamsalamander komen dus ook andere soorten ten goede.

Bijlage 3

Educatief aanbod voor scholen en groepen

Provincie Vlaams-Brabant, de Regionale landschappen, maar ook tal van andere organisaties hebben een educatief aanbod dat aansluit bij de campagne. In deze lijst verzamelen we een aantal activiteiten van de provincie en van de Regionale landschappen. Op deze pagina staat een beknopt overzicht van het aanbod en op de volgende pagina's volgt de detailinformatie. Nieuwe initiatieven en het aanbod van partners vind je terug op www.koesterburen.be.

Aanbod voor scholen en jeugdverenigingen

Structurele ondersteuning

- Milieuzorg Op School
- Themapakketten en bundels

Financiële ondersteuning

- Subsidiereglement Natuur op School
- Poppelepeepasjes voor gratis busvervoer

Beschikbare educatieve materialen

- Natuuruitleenkoffers
- Natuurbox
- Natuurbeheerspel
- Biodiversiteitsspel 'Territorium'
- Spel 'Akkervogels, de helden van de velden'
- Een 'beroemde wereldreiziger' - lessenspakket over de zwaluw
- Eikelmuispel 'fruitdiefjes'
- Uitleenbare rugzak 'Biotoopstudie Bos'

Activiteiten

- Begeleide natuuractiviteiten
- Educatief Natuurbeheer
- Spel 'Moord in de poel'

Algemeen aanbod

Beschikbare materialen

- Tentoonstelling biodiversiteit
- Natuuruitleenkoffers

Activiteiten

- Begeleide activiteiten in de provinciedomeinen

Aanbod voor scholen en jeugdverenigingen

Structurele ondersteuning

Wat	MOS (Milieuzorg Op School)
Wie	Provincie Vlaams-Brabant, Vlaamse Gemeenschap
Doelgroep	kleuter-, lagere en secundaire scholen
Inhoud	MOS staat voor Milieuzorg Op School. MOS helpt de school om op een pedagogisch verantwoorde manier een eigen milieuzorgsysteem uit te bouwen. Dit is een geheel van maatregelen en acties waaraan iedereen (leerlingen, leerkrachten, directie, ouders ...) meewerkt om de school milieuvriendelijker te maken. De 5 centrale thema's zijn energie, afvalpreventie, water, natuur op school en mobiliteit. MOS biedt hiervoor de nodige praktische en educatieve ondersteuning. Een MOS-begeleider ondersteunt de school bij het uitwerken van het project.
Contact	Voor kleuter- en basisonderwijs: mos@vlaamsbrabant.be Voor secundair onderwijs: mos.secundair@vlaamsbrabant.be www.milieuzorgopschool.be www.vlaamsbrabant.be/mos

Wat	Themabundel 'Natuur op school'
Wie	MOS (Milieuzorg Op School)
Doelgroep	kleuter- en lagere scholen
Inhoud	De educatieve themabundel 'Natuur op School' laat toe om milieuzorg zonder al te veel extra inspanningen in het onderwijsgebeuren in te passen en in de praktijk te brengen. Deze themabundel bevat mogelijke acties en educatieve ondersteuning om binnen de school aan de slag te gaan met 'natuur'. Aansluitend bij de themabundel kan je gebruik maken van een uitgebreide leermiddelenlijst. Deze is te downloaden via de website.

Distributie	De themabundel is beschikbaar voor alle MOS-scholen. Je kan een themabundel aanvragen via de provinciale MOS-begeleider.
Contact	De provinciale MOS-begeleiders 016-26 72 36 of 016-26 72 57 mos@vlaamsbrabant.be www.vlaamsbrabant.be/mos www.milieuzorgopschool.be

Wat	Themapakket 'Vergroening van de schoolomgeving' met groenenquête
Wie	MOS
Doelgroep	secundaire scholen
Inhoud	Het themapakket helpt je om je engagement als MOS-school op het vlak van vergroening waar te maken. Het pakket is afgestemd op het MOS-stappenplan dat je ook terugvindt in de MOS-leidraad voor het secundair. Het pakket zit boordevol sensibilisatie- en inventarisatie-ideeën. Het zet je aan maatregelen te bepalen en uit te voeren. Een groene matrix helpt je bij het bepalen van je doelstellingen.
Inventariseren	Met de groenenquête meet je hoe mensvriendelijk, milieuvriendelijk en natuurvriendelijk je school(omgeving) is. Je meet de uitgangssituatie op vlak van: - milieuvriendelijk beheer - natuurwaarde - waardering door de gebruikers van het groen en hun wensen De enquête is opgesteld volgens de principes van Harmonisch Park- en Groenbeheer. De kennis die je daarbij opdoet, laat je toe duurzame maatregelen te nemen, rekening houdend met de diversiteit aan functies die het groen zal vervullen.
Distributie	De themabundel is beschikbaar voor alle MOS-scholen. Je kan een themabundel aanvragen bij de MOS-begeleiders.
Contact	De provinciale MOS-begeleiders 016-26 72 37 of 016-26 72 79 mos.secundair@vlaamsbrabant.be

Financiële ondersteuning

Wat	Subsidie Natuur op School
Wie	Provincie Vlaams-Brabant
Doelgroep	kleuter-, lagere en secundaire scholen
Inhoud	De provincie geeft subsidies voor scholen die werken rond natuur op school. De subsidie bedraagt maximaal 80% van de werkelijke kosten van het project en is beperkt tot 5.000 euro per school per jaar. Enkel projecten van minimum 500 euro worden in overweging genomen. De subsidies worden verleend binnen de perken van de daartoe voorziene budgetten in de provinciale begroting.
Hoe	De projecten moeten voldoen aan bepaalde toepassingsvoorwaarden. Deze kan je vinden in het subsidiereglement . Wie wil deelnemen, dient een aanvraagformulier in. De deputatie van de provincie Vlaams-Brabant toetst elke aanvraag aan de toepassingsvoorwaarden en stelt op basis hiervan de maximum te verkrijgen subsidie vast.
Wanneer	Twee indiendata per jaar: - tussen 1 januari en 1 februari - tussen 1 september en 1 oktober
Contact	016-26 72 44 - nme@vlaamsbrabant.be www.vlaamsbrabant.be/mos

9Wat	Poppelepeepasjes voor gratis busuitstappen naar natuuractiviteiten
Wie	MOS
Doelgroep	kleuter- en lagere scholen
Inhoud	Leerkrachten die met de klas op natuurodstap willen, kunnen gratis gebruik maken van de bus en de tram van De Lijn door middel van de poppelepeepasjes.
Hoe	Dien vooraf een aanvraag in. Je kunt hiervoor terecht bij de provinciale begeleiders.

Distributie	De poppelepeepasjes zijn gratis voor MOS-scholen. Je kunt ze aanvragen via de provinciale MOS-begeleiders.
Contact	De provinciale MOS-begeleiders 016-26 72 36 of 016-26 72 57 mos@vlaamsbrabant.be www.vlaamsbrabant.be/mos www.milieu Zorg op school.be

Beschikbare materialen

Wat	Natuuruitleenkoffers
Wie	Provincie Vlaams-Brabant, Regionale landschappen, Inverde
Doelgroep	kleuter-, lagere en secundaire scholen, verenigingen
Inhoud	Op heel wat plaatsen in de provincie kan je koffers ontlene vol educatief materiaal. Ontdek met de kleuters het leven van het lieveheersbeestje, doe onderzoek met de kinderen in de poel, ga op onderzoek in het bos ... In de natuuruitleenkoffers vind je een handleiding en veldwerkmateriaal om zelf aan de slag te gaan.
Waar	In een 10-tal uitleenpunten verspreid over de hele provincie. Een overzicht van de uitleenpunten vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme
Hoe	Reserveer tijdig een koffer bij één van de uitleenpunten.
Contact	De contactgegevens van de verschillende uitleenpunten vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme .

Wat	Natuurbox
Wie	Provincie Vlaams-Brabant
Doelgroep	kleuter-, lagere en secundaire scholen

Inhoud	Een box vol boeken die inspiratie kunnen geven of kunnen helpen bij het uitwerken van natuurprojecten op school. Met onder andere praktische boeken over de aanleg van een ecologische moestuin, de aanleg van een natuurlijke poel, de ecologische kweek van kleinfruit, inspiratie voor een natuurlijkere speelplaats, permacultuur...
Waar	In uitleenpunt 'Provinciehuis' in Leuven.
Contact	www.vlaamsbrabant.be/nme nme@vlaamsbrabant.be - 016/ 23 72 79

Wat	Natuurbeheerspel
Wie	Provincie, Natuurpunt
Doelgroep	lagere scholen, verenigingen (kinderen 11 - 12 jaar)
Inhoud	Kinderen leren op een actieve manier het begrip 'biodiversiteit' kennen, en zien in hoe ze door een goed beheer heel wat plant- en diersoorten kunnen redden.
Waar	In verschillende uitleenpunten in de provincie. Een overzicht van de uitleenpunten vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme
Hoe	Reserveer tijdig een koffer bij één van de uitleenpunten
Contact	De contactgegevens van de verschillende uitleenpunten vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme

Wat	Biodiversiteitspel Territorium
Wie	Provincie, MOS
Doelgroep	jongeren (12 - 18 jaar)
Inhoud	Territorium is een tactisch spel waarin de provinciale koesterburen en hun leefgebieden centraal staan. Op een toffe manier ontdek je hoe klimaat, menselijke ingrepen en andere

	factoren de biodiversiteit beïnvloeden.
Waar	Territorium is één van de extra booractiviteiten bij de reizende tentoonstelling 'klimaatcasino' en kan mogelijk afzonderlijk ontleend worden.
Distributie	Als je het klimaatcasino reserveert, wordt de tentoonstelling, samen met o.m. het spel geleverd in de school. Reserveren kan via mos.secundair@vlaamsbrabant.be
Contact	www.vlaamsbrabant.be/klimaatcasino mos.secundair@vlaamsbrabant.be - 016-26 72 79

Wat	Een beroemde wereldreiziger - lessenpakket over de zwaluw
Wie	Regionaal landschap Groene Corridor, Regionaal landschap Noord-Hageland
Doelgroep	kleuter-, lagere school en eerste graad secundair onderwijs
Inhoud	Een powerpointpresentatie, een brochure, krantenknipsels, knutselopdracht, een educatief spel: zwaluwbord, poëzie en een inventarisformulier zwaluwnesten.
Contact	Regionaal landschap Groene corridor: educatie@rlgc.be of 02-253 43 04 Regionaal landschap Noord-Hageland: info@rlnh.be of 016-63 59 54

Wat	Spel: 'Akkervogels: de helden van de velden!'
Wie	Regionaal landschap Zenne, Zuun en Zoniën
Doelgroep	kinderen van 8 tot 12 jaar; scholen, jeugdverenigingen
Inhoud	Het akkervogelspel 'De helden van de velden!' is een terreinspel en wordt in groep gespeeld met minstens 10 deelnemers. Het spel wordt gespeeld als afsluiter van een

	akkerwandeling, waarbij de kinderen de leefomgeving van akkervogels op het terrein zelf hebben waargenomen en besproken. Het spel bestaat uit een infomap, een CD met akkervogelgeluiden, een powerpointpresentatie, een handleiding, vogelkaartjes, een evaluatieblad en spelregels.
Distributie	Aan te vragen of te downloaden via www.rlzzz.be .
Contact	Regionaal landschap Zenne, Zuun en Zoniën: info@rlzzz.be of 02-452 60 45 - www.rlzzz.be

Wat	Eikelmuis spel 'Fruitediefjes'
Wie	Natuurpunt, Provincie
Doelgroep	kinderen van 8 tot 12 jaar
Inhoud	Samen met je teamgenoten kruip je in de vacht van de eikelmuis. Je ontwaakt uit je winterslaap en volgt haar levensweg een heel jaar lang tot aan het begin van de volgende lente. Je zult voedsel moeten verzamelen, een partner zoeken, een nest maken en gevaren trotseren. Een actief spel over het leven van de eikelmuis.
Distributie	In uitleenpunten in de provincie. Een overzicht van de uitleenpunten vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme
Contact	Reserveer tijdig een koffer
	De contactgegevens van de verschillende uitleenpunten vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme

Wat	Uitleenbare rugzak 'Biotoopstudie Bos'
-----	--

Wie	Provincie Vlaams-Brabant
Doelgroep	secundaire scholen
Inhoud	Een biotoop is een 'leefruimte' voor dieren en planten uit de natuur. Zowel de biotische als de niet-levende elementen beïnvloeden de verschillende biotopen. De leerlingen onderzoeken, meten en vergelijken het microklimaat in het bos en de open ruimte. Wat is bepalend? En wat is de invloed van de mens op dit alles?
Waar	In de uitleenpunten 'Provinciehuis' in Leuven, het provinciedomein van Huizingen en bij het Regionaal landschap Groene Corridor.
Contact	www.vlaamsbrabant.be/nme nme@vlaamsbrabant.be - 016 - 23 72 79

Activiteiten

Wat	Begeleide natuuractiviteiten
Wie	Provincie Vlaams-Brabant, Regionale landschappen, Inverde
Doelgroep	kleuter-, lagere en secundaire scholen, verenigingen
Inhoud	Met klassen en groepen kan je onder leiding van een ervaren gids heel wat natuuractiviteiten beleven. De programma's worden regelmatig aangepast.
Waar	In de provinciedomeinen in Kessel-Lo, Diest, Huizingen en Zoutleeuw. In de gemeenten van het Regionaal landschap Groene Corridor (Noord-westen van de provincie), in Villa Coremans in Aarschot en in Inverde in Hoeilaert.
Hoe	Reserveer via de plaatselijke educatieve medewerkers
Contact	Overzicht van activiteiten en locaties vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme Provinciedomein Halve Maan in Diest, 013 35 86 59 Provinciedomein Het Vinne in Zoutleeuw, 011 88 89 73 Provinciedomein Kessel-Lo, 016 25 47 45 Provinciedomein Huizingen, 02 383 00 28 Regionaal landschap Groene Corridor, 02 253 43 04 Regionaal landschap Noord-Hageland, 016 635 954 Inverde Hoeilaert, 02 658 24 94

Wat	Spel Moord in de Poel
Wie	Regionaal landschap Noord-Hageland, Regionaal landschap Zenne, Zuun en Zoniën, provinciedomeinen; verschillende uitleenpunten in de provincie
Doelgroep	kinderen van 9 tot 12 jaar; scholen, jeugdverenigingen
Inhoud	De educatieve spelkoffer 'Moord in de poel' laat jongeren tussen 9 en 12 jaar het klassieke wateronderzoek op een spannende manier beleven.
Hoe	In een aantal provinciedomeinen en bij een aantal Regionale landschappen kan je het spel onder leiding van een geschoolde 'commissaris' spelen. Daarnaast kan je ook de koffer ontlennen.
Contact	Overzicht van activiteiten en locaties vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme . Regionaal landschap Zenne, Zuun Zoniën, 02-452 60 45 http://www.rlzzz.be Regionaal landschap Noord-Hageland, 016-635 954 http://www.rlnh.be

Wat	Educatief Natuurbeheer
Wie	Natuurpunt, provincie Vlaams-Brabant
Doelgroep	kinderen 10-12 jaar
Inhoud	Educatief Natuurbeheer laat kinderen van de derde graad van de basisschool de natuur beleven. Het project is gratis en bestaat uit drie fasen. Eerst komt de educatieve medewerker van Natuurpunt in de klas vertellen over natuur. Vervolgens gaan de kinderen een dagje helpen bij het beheer van een natuurgebied in de schoolbuurt. In de lente, als de natuur weer helemaal wakker is, komen de kinderen opnieuw naar 'hun' stukje natuur kijken. En als alles goed verloopt, krijgen ze bovendien het brevet 'Natuurbeheerder Junior' overhandigd.
Waar	Dag 1 in de school, dag 2 en 3 in een natuurgebied dicht bij de school.
Contact	Educatief Natuurbeheer Vlaams-Brabant - 0477-88 08 26 of 0477-82 38 00

Algemeen aanbod

Beschikbare materialen

Wat	Uitleenbare tentoonstelling 'biodiversiteit'
Wie	Provincie Vlaams-Brabant
Doelgroep	Bevolking Vlaams-Brabant via gemeenten, verenigingen, cultuurcentra, scholen, bibliotheken ...
Inhoud	Biodiversiteit: het is geen eenvoudig begrip. Nochtans komt iedereen in zijn of haar dagelijks leven ermee in aanraking. In de tentoonstelling 'Biodiversiteit, alles hangt samen' kom je alles te weten over biodiversiteit als kloppend hart van onze planeet en onderdeel van ons leven. De tentoonstelling bestaat uit een aantal hoofdstukken (ons dagelijks leven, onze behoeften, onze uitdagingen en onze hulpbronnen) waaronder telkens concretere thema's aan bod komen, zoals consumeren, toerisme en landbouw. Elk thema omvat twee tentoonstellingspanelen: - een eerste met daarop duidelijke informatie over het thema in combinatie met twee prachtige foto's ter illustratie. Dezelfde informatie wordt op kinderniveau weergegeven in het kinderparcours, geschikt voor kinderen van 6 tot 10 jaar. - het tweede paneel spitst zich toe op de provinciale campagne voor meer biodiversiteit 'Je hebt meer burens dan je denkt'. Er wordt de link gelegd met het thema en de biodiversiteit in de provincie Vlaams-Brabant. Zo komt biodiversiteit voor de bezoeker hopelijk een stapje dichterbij huis. De koesterschijf met de soorten en de leefgebieden maakt uiteraard ook deel uit van deze tentoonstelling.
Praktisch	De tentoonstelling bestaat uit 3 delen, die apart en uitzonderlijk samen ontleend kunnen worden. Ze omvatten panelen van 1.5 meter en 1 meter breedte met een totale lengte van respectievelijk 21.5 meter (deel 1), 21.5 meter (deel 2) en 19 meter (deel 3). Ontlening gebeurt via de uitleendienst van de provincie Vlaams-Brabant. De ontleningsvoorwaarden, een overzicht en een inzageversie van de 3 delen zijn te vinden op de website van de uitleendienst.
Contact	Provincie Vlaams-Brabant, dienst leefmilieu, cel NME tel: 016-26 72 56, nme@vlaamsbrabant.be

Wat	Natuuruitleenkoffers
Wie	Provincie Vlaams-Brabant, Regionale landschappen en Inverde
Doelgroep	kleuter-, lagere en secundaire scholen, verenigingen
Inhoud	Op heel wat plaatsen in de provincie kan je koffers ontlene vol educatief materiaal. Ontdek met de kleuters het leven van het lieveheersbeestje, doe onderzoek met de kinderen in de poel, ga op onderzoek in het bos, ... In de natuuruitleenkoffers vind je een handleiding en veldwerkmateriaal om zelf aan de slag te gaan.
Waar	In een 10-tal uitleenpunten verspreid over de hele provincie. Een overzicht van de uitleenpunten vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme
Hoe	Reserveer tijdig een koffer bij één van de uitleenpunten.
Contact	De contactgegevens van de verschillende uitleenpunten vind je op www.vlaamsbrabant.be/nme

Activiteiten

Wat	Bezoekerscentrum en begeleide activiteiten in het Provinciedomein Halve Maan in Diest
Wie	Provinciedomein Halve Maan in Diest
Doelgroep	groepen
Inhoud	- Het bezoekerscentrum Webbekoms Broek is de ideale startplaats voor een natuurwandeling in het gelijknamige natuurgebied. De interactieve tentoonstelling en de natuurtuin met een mini-Hageland met diverse poelen, holle wegen en een hooilandje zijn zeker een bezoek waard. - Het domein biedt ook activiteiten aan begeleid door natuurgidsen: Webbekoms Broek: een wachtbekken vol natuur; Het ABC van de Demervallei, De Wallen, een uniek stukje natuur... zijn er enkele van.
Waar	Omer Vanaudenhovelaan 48, 3290 Diest
Hoe	- Het bezoekerscentrum en de natuurtuin zijn vrij toegankelijk. Contacteer het domein voor de openingsuren! - Voor de begeleide activiteiten reserveert u tijdig een natuurgids.
Contact	013-31 15 28

	provinciedomein.diest@vlaamsbrabant.be www.vlaamsbrabant.be/diest
--	--

Wat	Begeleide natuuractiviteiten in het provinciedomein van Huizingen
Wie	Provinciedomein Huizingen
Doelgroep	groepen
Inhoud	Natuurgidsen geven rondleidingen over paddenstoelen, winterwarmtewandeling, vleermuizen, voorjaarsflora,...
Waar	Torleylaan 100, 1654 Beersel
Hoe	Reserveer tijdig een natuurgids
Contact	02-383 00 28 provinciedomein.huizingen@vlaamsbrabant.be www.vlaamsbrabant.be/huizingen

Wat	Begeleide natuuractiviteiten in het provinciedomein van Kessel-Lo
Wie	Provinciedomein Kessel-Lo
Doelgroep	groepen
Inhoud	- Rondleiding in het Lovenarenbroek - Informatie over Harmonisch Parkbeheer
Waar	Gemeenteplein 5, 3010 Leuven
Hoe	Reserveer tijdig bij de NME-medewerker
Contact	016-25 47 45 www.vlaamsbrabant.be/kessello

Wat	Bezoekerscentrum en begeleide natuuractiviteiten in het provinciedomein Het Vinne
Wie	Provinciedomein Het Vinne, Zoutleeuw
Doelgroep	groepen
Inhoud	- Bezoek aan het bezoekerscentrum - Begeleide natuurwandelingen door natuurgidsen
Waar	Ossewegstraat 70, 3440 Zoutleeuw
Hoe	Reserveer tijdig bij de NME-medewerker
Contact	011-88 89 73 www.vlaamsbrabant.be/zoutleeuw

Bijlage 4

Het ABC van een gedragsveranderingcampagne

Hoe gaat gedragsverandering in zijn werk?

Hoe kan jij jouw doelpubliek van gedrag laten veranderen?

En hoe ga je daar op een systematische manier mee aan de slag?

Waarom een gedragsveranderingcampagne?

We willen in Vlaams-Brabant samen werken aan meer biodiversiteit. Als eindresultaat zou de lokale biodiversiteit er in de provincie op moeten vooruitgaan, of toch op zijn minst niet verder achteruit mogen gaan. Dat houdt in dat we eerst voor een positieve attitude rond biodiversiteit moeten zorgen en dan mensen zover krijgen dat ze actie ondernemen. Gedragsverandering dus. Gedragsverandering gaat veel verder dan louter informeren en vereist een andere aanpak dan een klassieke mediacampagne.

Het 7E-model

Gedrag op een hoger niveau tillen	7 E's
Onwetendheid/Onbewust => Bewustzijn	Enlighten (informeren) Enthuse (enthousiasmeren, dramatiseren)
Bewustzijn => Bezorgdheid	Enlighten (informeren) Enthuse (enthousiasmeren, dramatiseren)
Bezorgdheid => Inzicht	Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag) Encourage (aanmoedigen, incentives)
Inzicht => Intentie	Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag) Encourage (aanmoedigen, incentives) Enable (faciliteren, in staat stellen om)
Intentie => Aftastend gedrag	Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag) Encourage (aanmoedigen, incentives) Enable (faciliteren, in staat stellen om)
Aftastend gedrag => Geïntegreerd gedrag	Enable (faciliteren, in staat stellen om) Engage (betrekken)
Geïntegreerd gedrag behouden	Experience

Dit schema voor attitude- en gedragsverandering geeft in grote lijnen weer volgens welk model de campagne in elkaar zit. Typisch voor gedragsverandering is dat je niet in één keer van (on)bewustzijn naar geïntegreerd gedrag gaat. Het is niet omdat je als roker weet dat roken niet gezond is dat je ook meteen ophoudt. De overgang van (on)bewustzijn naar geïntegreerd gedrag verloopt in verschillende fases. Of, je gaat van het ene naar het andere in verschillende treden.

Trap en treden: hoofddoelstellingen vs subdoelstellingen

Om je hoofddoelstelling te bereiken moet je idealiter weten waar je doelgroep (bvb. de bevolking) zich bevindt (op welke trede). Eens je dat weet, kan je nagaan wat je subdoelstellingen zijn. Hoe breng je m.a.w. je doelgroep van de ene trede naar de volgende trede tot je je hoofddoelstelling hebt bereikt?

Het werken met subdoelstellingen heeft twee grote voordelen:

1. Je kunt doelmatiger tewerk gaan en je middelen efficiënter inzetten. Waar andere organisaties en spelers al op inzetten, daar hoef jij niet meer op in te zetten (en omgekeerd).
2. Je verkleint het risico op grote terugval.

Subdoelstellingen voor onze campagne

Gedrag op een hoger niveau tillen	7 E's
Onwetendheid/Onbewust => Bewustzijn	<u>Enlighten (informer)</u> <u>Enthuse (enthousiasmeren, dramatiseren)</u> wie nog niks weet over de toestand van de lokale biodiversiteit, moeten we erover vertellen
Bewustzijn => Bezorgdheid	<u>Enlighten (informer)</u> <u>Enthuse (enthousiasmeren, dramatiseren)</u> wie het zich niet aantrekt, moeten we laten ervaren dat er wel degelijk een probleem is
Bezorgdheid => Inzicht	<u>Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag)</u> <u>Encourage (aanmoedigen, incentives)</u> wie het probleem niet zijn probleem vindt, moeten we helpen in te zien hoe dit wel het geval is

Inzicht => Intentie	<u>Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag)</u> <u>Encourage (aanmoedigen, incentives)</u> <u>Enable (faciliteren, in staat stellen om)</u> wie weet dat hij iets voor de lokale biodiversiteit moet doen, maar niet weet hoe, moeten we inspirerende voorbeelden geven
Intentie => Aftastend gedrag	<u>Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag)</u> <u>Encourage (aanmoedigen, incentives)</u> <u>Enable (faciliteren, in staat stellen om)</u> wie wil werken aan biodiversiteit, maar niet meteen in staat is, moeten we de middelen en de nodige aanmoediging geven om tot actie over te gaan
Aftastend gedrag => Geïntegreerd gedrag	<u>Enable (faciliteren, in staat stellen om)</u> <u>Engage (betrekken)</u> wie iets heeft gedaan voor biodiversiteit, maar niet meteen verder gaat, moeten we feedback geven en betrekken als voortrekker. We doen er alles aan om van die eerste ervaringen leuke ervaringen te maken
Geïntegreerd gedrag behouden	<u>Experience</u>

Treden, barrières, hefbomen

Om je doelgroep (bvb. de bevolking) van de ene trede naar de andere te helpen gaan, moet je barrières overwinnen. Het 7E-model bevat hefbomen voor de verschillende barrières die je tegenkomt onderweg naar geïntegreerd gedrag.

Maar hoe ga je om met barrières?

Met behulp van de meetwijzer (zie Meetwijzer) en het 7E-model kun je nagaan op welke trede je doelgroep/gesprekspartner zich bevindt en waar je zijn of haar barrières kunt situeren.

Iedere barrière vereist een aangepaste hefboom. Weet je waar de barrière zich situeert, dan kun je aan de hand van het model zien waar het accent op moet liggen in de oplossing die je aanbiedt. Gaat het over onwetendheid: enlighten (informeer) en enthuse (enthousiasmeer, dramatiseer).

Barrières en behoeftes

Iedere barrière verwijst impliciet of expliciet naar een achterliggende behoefte. Probeer die behoefte te expliciteren en respecteer die behoeftes. Je zult zien dat hoe meer je zoekt naar achterliggende behoeftes, hoe vaker je raakpunten vindt met de doelstellingen van de campagne.

Hefboom nodig? Je kunt het ook gewoon vragen.

De gemakkelijkste manier om te weten te komen welke hefboom er nodig is door het gewoon te vragen:

- “Wat heb je nodig om ervoor te zorgen dat ...?”

Stel je een vraag, geef dan je gesprekspartner tijd om te antwoorden. Tel gerust tot 10 voordat je een nieuwe vraag stelt.

Eén E is vaak een optelsom van voorafgaande E's

Een goede hefboom is ook een optelsom van aspecten die bij de voorafgaande treden aan bod zijn gekomen.

In onderstaande tabel krijg je een overzicht van verschillende barrières (B) en een beschrijving van bruikbare hefbomen (H) voor onze gedragsveranderingcampagne.

Onwetendheid	
“Biodiversiteit? Achteruitgang? Probleem? Nooit van gehoord.”	
(B) “Ignorance is bliss” Hoe minder je weet, hoe minder je je zorgen hoeft te maken. Er wordt geen heil verwacht van interesse, enkel ellende: “’t Ging vroeger ook. We doen al genoeg. Ik moet er allemaal niks van weten.” Vaak is dit geboren uit negatieve ervaringen uit het verleden.	Enlighten Enthuse
(H) Feitelijke kennis We bieden de informatie over biodiversiteit zachtjes aan, erover wakend dat de luisteraar niet dichtklapt. Informatie wordt dan ook graag in een laagje entertainment verpakt: infotainment.	

Bewustzijn		Enlighten Enthuse
"Ja ik weet dat de biodiversiteit er hier op achteruit gaat. Wat is het probleem?"		
(B) Onbekommerd	Men voelt zich niet betrokken. Dat natuur- en wereldprobleem is niet mijn probleem. Ik heb mijn eigen zorgen.	
(H) Empathie	Geef de luisteraar een rol in het biodiversiteitverhaal. Of biedt het verhaal d.m.v. storytelling zo aan dat de luisteraar zich kan inleven.	

Bezorgdheid		Exemplify Encourage
"Nou, die teruglopende biodiversiteit is best ernstig. Dat ze het maar snel oplossen. Het is echter niet echt mijn (voornaamste) probleem."		
(B) Waardenhiërarchie Ok het is belangrijk, maar er zijn dingen die nog belangrijker zijn. Beleidsprioriteiten en andere persoonlijke prioriteiten steken hier de kop op.	(B) Onschuld "Ja, het is erg. Maar het is niet mijn schuld. De overheid moet het maar oplossen. Je kunt de zonden van de wereld niet op de kleine man afwentelen."	
(H) Waarden-koppeling Hoe laat je de waarden die wij naar voren willen schuiven – biodiversiteit is belangrijk – stijgen op iemands waardenladder? Inspirerende voorbeelden waar je gesprekspartner zich in herkent kunnen helpen, net als incentives (subsidies, gadgets),...	(H) Solidariteit Sociale betrokkenheid genereren en empoweren door in te spelen op achterliggende waarden ("je kunt meehelpen en scoren") zijn mogelijke sleutels. Inspelen op schuldgevoelens is not done.	

Inzicht	
“Ok, ‘t is ook mijn probleem en ik moet er iets aan doen, maar ik kan niet helpen vrees ik.”	
(B) Gewoontes “Ja, ik weet het, maar zo simpel is het allemaal niet”. Het is moeilijk uit een vast patroon te breken, en dat te vervangen door een onbekende, onoverzichtelijke houding. We vragen orde te vervangen door chaos, zekerheid door onzekerheid. Gemak door ongemak. Gewoontes worden bovendien vaak ondersteund door sociale groepen en de daarbijhorende sociale druk.	Exemplify Encourage Enable
(H) (eigen) stapsgewijze oplossingen Het gewenste gedrag moet zo laagdrempelig mogelijk zijn. Het gedrag op zich moet geen nieuw probleem vormen. Het moet een pasklaar antwoord zijn, een inzichtelijke oplossing voor de bezorgdheid. Als het even kan kijken hoe men in gelijkaardige situaties zelf met oplossingen is gekomen. “Ok, dat kan ik wel.” (H) Doen wat je zegt Om deze oplossingen tastbaar en haalbaar voor te stellen moeten we ze niet alleen vermelden, maar ook concreet waarmaken en als aanlokkelijke voorbeelden naar voor schuiven. (H) Zoek naar uitzonderingen Geen enkele gewoonte is permanent. Iedereen heeft altijd ooit wel eens een uitzondering gemaakt of gekend op de regel. Gebruik die uitzondering als basis om je verhaal op te bouwen. Graaf dieper en probeer die uitzondering te laten herbeleven. Daar ligt misschien wel de sleutel tot je succes.	

Intentie	
"Ik weet wat ik zou kunnen doen en wil wel helpen, maar ik ben niet in staat om een actie te ondernemen."	Exemplify Encourage Enable
(B) Inzet van resources "Ik zou het wel doen maar ik heb geen tijd/geld/ruimte/..." Het implementeren van een nieuw gedrag houdt een herverdeling van resources in. Een heel concrete barrière.	
(H) Motivatie Laten we de doelgroep helpen met hun resources. We verlagen de druk op hun resources met incentives (kant-en-klare tools, subsidies, campagne-instrumenten,...). (H) Toegang Is het stellen van het gewenste gedrag überhaupt mogelijk? Is wat we vragen uitvoerbaar? (H) Herformuleren / Aanpassen Je doelstelling opsplitsen in subdoelstellingen of het herformuleren van de doelstelling kan al voldoende zijn.	

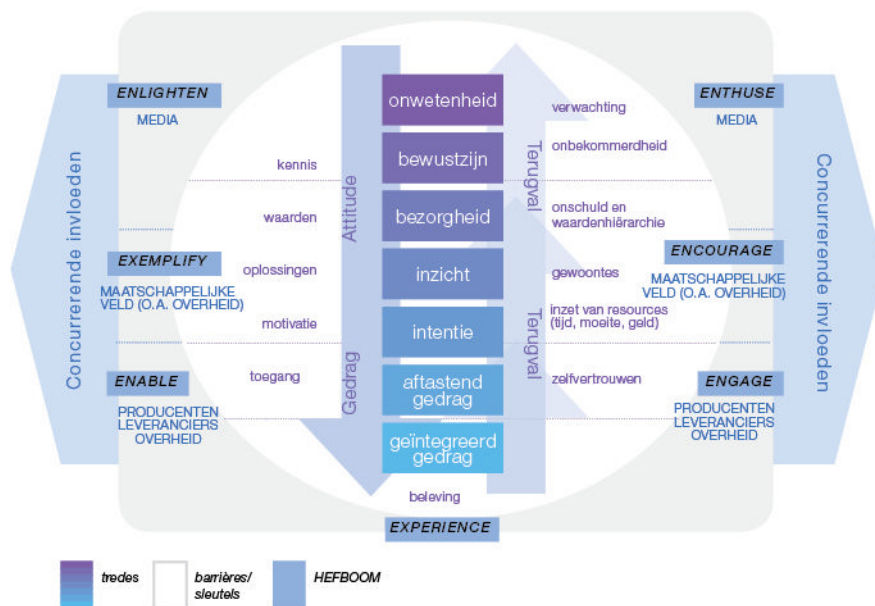
Aftastend gedrag	
"Ik heb een actie gedaan. Was dat het nu? Effect? Waarom zou ik het opnieuw doen?"	Enable Engage
(B) Zelfvertrouwen Wie dan toch besluit om een actie te ondernemen, die is vaak onzeker, zoekt constructieve feedback. Als het zelfvertrouwen wordt aangetast, wat dan?	
(H) Bekrachtigen Laat je doelgroep niet los nadat ze eenmaal het gewenste gedrag heeft gesteld. Beloon de doelgroep met positieve aandacht en constructieve feedback. Of nog beter, geef haar een exemplarische rol in je verhaal of laat haar mee trekken.	

Geïntegreerd gedrag	
(H) Beleving Wat onze doelgroep beleeft tijdens het stellen van het doelgedrag, kan zowel een hindernis als een motivator zijn: het komt erop neer een zo breed en positief mogelijke beleving op te zetten.	Experience

En dan nu concrete mogelijkheden:

Gedrag op een hoger niveau tillen	7 E's	CONCRETE SLEUTELS / HEFBOMEN
Onwetendheid/Onbewust => Bewustzijn	Enlighten (informer) Enthuse (enthousiasmeren, dramatiseren)	* tekst PPS-leefgebieden (zie bijlage 3) * koesterschijf * website www.koesterburen.be * redactionele bijdragen en advertenties in milieukrant / MilieuSpots / digitale milieunieuwsbrief / Vlaamse Brabander / persartikels / persconferentie / TV-reportage op ROB * fotomateriaal (www.koesterburen.be) * affiches * belevingsgadget
Bewustzijn => Bezorgdheid	Enlighten (informer) Enthuse (enthousiasmeren, dramatiseren)	* tekst PPS-leefgebieden (zie bijlage 3) * koesterschijf * www.koesterburen.be * redactionele bijdragen en advertenties in milieukrant / MilieuSpots / digitale milieunieuwsbrief / Vlaamse Brabander / persartikels / persconferentie / TV-reportage op ROB * fotomateriaal (www.koesterburen.be) * affiches * belevingsgadget (als informatiedrager voor de eindgebruiker)
Bezorgdheid => Inzicht	Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag) Encourage (aanmoedigen, incentives)	* best cases (www.koesterburen.be of basecamp) * voorbeelden - actiemaatregelen (www.koesterburen.be) * gemeentekit * jaarlijkse studiedag en persmoment met de beste praktijken * belevingsgadget (indien ze naar de intermediair als beloning of incentive)

		worden ingezet)
Inzicht => Intentie	Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag) Encourage (aanmoedigen, incentives) Enable (faciliteren, in staat stellen om)	* Best cases (www.koesterburen.be of basecamp) * voorbeelden - actiemaatregelen (www.koesterburen.be) * gemeentekit * koesterschijf * maatregelenfiches * subsidies voor gemeentelijke natuurprojecten (www.vlaamsbrabant.be) * voorbeeldbrieven / voorbeeld-uitnodigingen * belevingsgadget (indien ze als beloning of incentive worden ingezet)
Intentie => Aftastend gedrag	Exemplify (inspirerend voorbeeldgedrag) Encourage (aanmoedigen, incentives) Enable (faciliteren, in staat stellen om)	* maatregelenfiches * subsidies voor gemeentelijke natuurprojecten (www.vlaamsbrabant.be) * belevingsgadget (indien ze als beloning of incentive worden ingezet)
Aftastend gedrag => Geïntegreerd gedrag	Enable (faciliteren, in staat stellen om) Engage (betrekken)	* maatregelenfiches * jaarlijkse studiedag met workshops rond specifieke terreinacties
Geïntegreerd gedrag behouden	Experience	* feedback van de deelnemende gemeenten en lokale groepen over hun beleving verzamelen en opnieuw gebruiken in de campagne (posten op basecamp, delen op studiedag, gebruiken in persberichten en –momenten)...

Meetwijzer: wie staat op welke trede?

Hoe deze meetwijzer gebruiken?

Om te weten op welke trede je doelgroep (bvb. de bevolking) zich bevindt, kun je gebruik maken van de volgende vragenlijst.

Per overgang

De vragen zijn gegroepeerd per twee treden en de antwoorden geven een richting aan (x gaat meer in de richting van onwetendheid, of meer in die van bewustzijn). De vragenlijst is een indicator.

Doorvragen

Het is aangewezen om door te vragen met vragen als:

- Wat bedoelt u precies?
- Kunt u een voorbeeld geven?

Peilen naar barrières

Eens je een indicatie hebt waar je doelgroep zich bevindt, kun je peilen naar de barrières. Daarbij kan je gebruik maken van de volgende follow-up vragen die je vindt aan het einde van de vragenlijst.

Omgaan met barrières

Voor meer informatie over hoe je kunt omgaan met barrières rond biodiversiteit verwijzen we naar een apart deel in deze kit dat volledig is gewijd aan veelvoorkomende barrières en mogelijke hefbomen.

Vragenlijst bevolking (mogelijke vragen)

Onwetendheid of Bewustzijn?

- Voor wie is de lokale biodiversiteit belangrijk?
- Kunt u mij iets vertellen over de lokale biodiversiteit in uw gemeente?
- Kent u doelstellingen rond biodiversiteit?
- Weet u waarom 2010 belangrijk is voor de biodiversiteit?
- Kent u soorten x, y, z?
- Van de soorten x, y, z, ... welke kent u en welke komen voor in uw gemeente?
- Denkt u dat ze in uw gemeente voorkomen?
- Wat is volgens u de relatie tussen leefgebieden en biodiversiteit?
- Kent u enkele leefgebieden uit uw gemeente?
- Vindt u het belangrijk om die te kennen?
- Waarom zou het belangrijk kunnen zijn die te kennen?

Bewustzijn of Bezorgdheid?

- Hoe gaat het met de lokale biodiversiteit?
- Hoe gaat het met soorten x, y, z?
- Hoe staat u tegenover de huidige evolutie van de lokale biodiversiteit?
- Als soorten x, y, z zouden verdwijnen, welke impact zou dat hebben op uw gemeente?
- In welke mate is de lokale biodiversiteit belangrijk voor u?
- In welke mate beïnvloedt de lokale biodiversiteit het leven in uw gemeente?
- In welke mate zou een verminderde biodiversiteit het leven in uw gemeente beïnvloeden?
- Per maand, hoe vaak spreekt u over biodiversiteit?

Bezorgdheid of Inzicht

- In welke mate vindt u dat het de taak is van uw gemeente om iets te doen aan de lokale biodiversiteit?
- In welke mate vindt u dat het uw taak is om iets te doen voor de lokale biodiversiteit?
- In uw lijstje van vijf belangrijkste prioriteiten, op welke plaats staat het behoud van de lokale biodiversiteit?
- Wiens verantwoordelijkheid is het om ervoor te zorgen dat de lokale biodiversiteit behouden blijft?
- Voelt u zich verantwoordelijk voor het op peil houden van de lokale biodiversiteit?

- Denkt u dat u daar uw verantwoordelijkheid in opneemt? Hoe?

Inzicht of Intentie

- Gelooft u dat u zelf iets kunt doen?
- Kunt u een voorbeeld geven van wat u zelf kunt doen? Wat nog?
- Bent u van plan om iets te doen om de lokale biodiversiteit op peil te houden?
- Wat bent u van plan? / Waarom blijft het voorlopig bij plannen?
- Kunt u doen wat u wilt doen om de biodiversiteit in stand te houden?
- Wat maakt het moeilijk om te doen wat u wilt doen om de biodiversiteit in stand te houden?
- Wat zou u nog graag doen?

Intentie of Aftastend gedrag

- U bent van plan iets te doen?
- Hoe concreet zijn die plannen?
- Wat maakt dat het voorlopig bij plannen blijft?
- U bent van plan opnieuw iets te doen?
- Vindt u het nodig om opnieuw iets te doen?
- Hebt u in het verleden al acties ondernomen?
- Wilt u vaker acties ondernemen?

Aftastend gedrag of Geïntegreerd gedrag

- Wat weerhoudt u ervan om vaker actie te ondernemen?
- Wanneer doet u volgens u voldoende?
- Wat was het effect van vorige acties op het terrein?
- Wat was de uitkomst van vorige acties?
- Wat zou het voor u betekenen om nog vaker actie te ondernemen?
- Hoe zou uw gedrag/aanpak anderen kunnen inspireren?

Follow-up vragen: detecteren van barrières

- Wat hebt u nodig om van x (huidige positie) naar y (volgende trede) te gaan?
- Wat maakt dat u nu bij x blijft en niet overgaat naar y?
- Welke voorwaarde moet vervuld zijn voor u van x naar y zou gaan?
- Hoe ziet u zichzelf van x naar y gaan?

Bijlage 5

Basecamp handleiding

A. Basecamp: de basis

De biodiversiteit-basecamp (letterlijk: "basiskamp") is onze digitale samenwerkplek.

In basecamp kun je

- activiteiten volgen, aankondigen en agenderen ("milestones")
- succesverhalen verzamelen en uitwisselen ("files")
- verslagen uploaden/downloaden ("files")
- commentaar geven en discussies voeren ("messages")

De urls

- # <http://biodiversiteit.basecampHQ.com>
- # <http://basecampHQ.com/help> (Engelstalige helppagina's)

B. Uitgebreide handleiding

Een gebruikersnaam + paswoord aanvragen

Normaliter geeft de provincie iedereen bij zijn kit een login en een paswoord.

Mocht dat niet het geval zijn of mochten mensen een extra login en paswoord willen aanvragen, dan kan dat door een e-mail te sturen naar koesterburen@vlaamsbrabant.be, met daarin naam + functie + organisatie van de aanvrager.

Inloggen

✓ Please sign in first and then we'll send you right along.

Username

Password

☐ Remember me on this computer

Help: [I can't sign in or I forgot my username/password](#)
[Sign in using an OpenID instead](#)

- # Surf naar <http://biodiversiteit.basecamphq.com>
 - # Vul je gebruikersnaam (username) en paswoord (password) in
- Met de inlogcode 'koesterburen' en paswoord 'puntbe' raak je op de koesterverhalen pagina

Overzichtsvenster

Biodiversiteit Kristien Gevers

Dashboard To-Do's Milestones All People Search

Latest activity across your projects

Late & Upcoming Milestones

1 day late: [Intern overleg \(9u\)](#) [Team Bio | Biodiversiteit - intern overleg | Veerle Lievens]
 15 days late: [Inspiratiewerkgroep](#) [Regionaal Landschap | Inspiratiewerkgroep | Hannes Couvreur]
 35 days late: [Workshop 2 - Koester de Buren \(8u30 - 13u\)](#) [Regionaal Landschap | Eerste lijnwerkgroep | Team Bio]
 74 days late: [Inspiratiewerkgroep](#) [Regionaal Landschap | Inspiratiewerkgroep | Hannes Couvreur]

Due in the next 14 days

Fri	Sat	Sun	Mon	Tue	Wed	Thu
TODAY	Feb 20	21	22	23	24	25
			Demo van de gemeente Lubbeek is af			Workshop 3 - koesterburen workshop III koesterburen
26	27	28	1	2	3	4

Team Bio — Biodiversiteit - intern overleg

- [File](#) [campagne dynamiek biodiversiteit.doc](#) Uploaded by Evoud M. 17 Feb
- [File](#) [Schema's 7E's3.jpg](#) Uploaded by Evoud M. 17 Feb
- [File](#) [Schema's 7E's2.jpg](#) Uploaded by Evoud M. 17 Feb
- [File](#) [Schema's 7E's1.jpg](#) Uploaded by Evoud M. 17 Feb
- [Message](#) [nieuwe schema's 7E + aangepaste tekst campagneversloop](#) Posted by Evoud M. 17 Feb

Tweedelijns groep — Biodiversiteit - NME - Tweedelijns

- [Message](#) [365 tips voor de biodiversiteit](#) Posted by Veerle L. 17 Feb
- [Milestone](#) [Platform 2 \(19u30 - 19u00\)](#) Completed by Veerle L. 17 Feb
- [Milestone](#) [Platform 2](#) Completed by Veerle L. 17 Feb
- [Milestone](#) [Persmoment start campagne](#) Due 19 Mar Assigned to Veerle L. 17 Feb
- [File](#) [Bestrijdingsmiddelen op akkerland - Wapeningen.doc](#) Uploaded by Raaj M. 12 Feb

Regionaal Landschap — Inspiratiewerkgroep

- [File](#) [gemeentelijke koesterburen definitief.xls](#) Uploaded by Veerle L. 11 Feb
- [File](#) [tab voorblad2.jpg](#) Uploaded by Heidi L. 2 Feb
- [File](#) [tab voorblad.jpg](#) Uploaded by Heidi L. 2 Feb

KOESTER BUREN.be

Create a new project

Your projects

Team Bio

- [Biodiversiteit - intern overleg](#)
- [Grontmij](#)
- [Stuurgroep Maatregelenlijst](#)

Regionaal Landschap

- [Eerste lijnwerkgroep](#)
- [Inspiratiewerkgroep](#)

spelers

- [Voorbeeldverhalen](#)
- [Tweedelijns groep](#)
- [Biodiversiteit - NME - Tweedelijns](#)

- # **My info:** Hier kun je je profiel aanpassen (foto toevoegen, paswoord wijzigen, contactinformatie geven, ...)
- # **Late & Upcoming Milestones:** Dit zijn de eerstkomende agenda-items voor alle Biodiversiteitprojecten
- # **Your Projects:** Aan deze projecten werk jij mee. Klik op het project van je keuze om aan de slag te gaan.
- # **Lijst recente gebeurtenissen:** Onder de Milestones zie je een opsomming (gesorteerd per project) van alles wat er de voorbije dagen gebeurd is rond een project.

Aan de slag: projectpagina

The screenshot shows a project management dashboard for a project named 'Voorbeeldverhalen'. The interface has a green header bar with navigation links: 'Back to Dashboard', 'Switch to a different project', 'Project Settings', 'My Info', and 'Sign Out'. Below the header, there's a sub-header with 'Voorbeeldverhalen' and 'spelers'. A secondary navigation bar includes 'Overview' (selected), 'Messages', 'To-Do', 'Milestones', 'Writeboards', 'Chat', and 'Files'. On the right, there are links for 'People & Permissions' and 'Settings'. The main content area is titled 'Project overview & activity' and features a list of recent activities. These include a milestone 'start campagne' due on 19 Mar, assigned to 'leefmilieu V.', and several messages and files posted or uploaded by 'leefmilieu V.' and 'Joke H.'. A sidebar on the right contains a circular logo for 'KOESTER BUREN.be', a section 'Stay up to date on this project' with options for email updates and an RSS feed, and a 'People on this project' section listing team members: Kristien Gevers, Veerle Lievens, Inge Beyens, Lieselot De Cleyn, and Joke Hermans, each with their latest activity timestamp.

- # **Menubalk met tabbladen en links:** Bovenaan krijgt u meteen een overzicht van wat u allemaal kunt doen en gebruiken.
- # **Project overview & activity:** Waarover gaat dit project en wat kunt u hier doen?
- # **Upcoming Milestones:** Wat zijn de belangrijkste milestones voor je project en wanneer vallen die?
- # **Stay up to date on this project:** Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten rond dit project? Dat kan, zowel via e-mail als via RSS.

Messages: laat van je horen

Back to Dashboard | Switch to a different project

Voorbeeldverhalen spelers

Overview Messages To-Do Milestones Writeboards Chat Files

People 8

All Messages Expanded view List view

Post a new message

Categories

- All Messages
- Code
- Concept
- Copywriting
- Design
- Diverse
- Meeting

Post a message via email

leefmilieu Vlaams-Brabant posted this message on 15 Jan.

over dit project

Hoi allemaal,

ik heb daarnet dit project opgezet bij wijze van experiment. Het idee van Kristien is om één gemeenschappelijke pagina te hebben waar alle spelers hun voorbeeldverhalen kwijt kunnen en die van anderen kunnen raadplegen. Vandaar dat ik het project 'Voorbeeldverhalen' heb genoemd en een groep heb toegevoegd 'spelers'.

Momenteel heb ik een speler toegevoegd via mijn persoonlijk emailadres met als naam 'leefmilieu Vlaams-Brabant', met als inlogcode 'koesterburen' en paswoord 'puntbe'.

De inlogcode 'koesterburen' en paswoord 'puntbe' zou wijd verspreid kunnen worden: op die manier kan iedereen (denk aan gemeentes, milieuanborenaren, gebruikers van de diverse biokits) aan dit project. Het is dan een kwestie van aan alle betrokkenen te laten weten dat gemeenschappelijke zaken enkel in dit project gepost en bekeken worden.

Opmerkingen, suggesties etc. zijn uiteraard welkom: beschouw dit nu even als een klein experimentje... (mijn emailadres kan uiteraard altijd vervangen worden door degene die deze pagina uiteindelijk zal beheren)

Groetjes,

Joke

[Go to message](#) | [Add a comment](#)

Joke Hermans posted this message on 15 Jan.

Huiszwaluwen in de modder

Aan de kazern van Heverlee zit een zeer grote populatie Huiszwaluw (rond de 80 nesten, waarvan minstens 60 bewoond). Het is zalig deze luchtacrobaten zo massaal te aanschouwen. Wanneer het een droog voorjaar zijn ze rusteloos op zoek naar modder. Iemand van het leger vertelde me dat als ze dat merken ze de brandslang bovenhaalden en een flinke modderplasp creëerden. Ik denk dat ze zo zonder het misschien te beseffen de zwaluwpopulatie enorm ondersteunen.

[Go to message](#) | [Add a comment](#)

- # Onder Messages krijg je een overzicht van alle berichten (gesorteerd van recent naar ouder) die rond een project gepost zijn.
- # **Expanded view / List view:** Bekijk de berichten als een beknopte lijst of volledig uitgeklaapt.
- # **Post the first comment / Comment:** Wil je commentaar geven op een bericht, dan kun je op deze link klikken.
- # **Categories:** In de balk rechts zie je een lijst staan met berichtcategorieën. Zo kun je selecteren welke berichten je wil lezen.
- #
- # **Post a message:** Druk op deze knop om een nieuw bericht te posten.

Back to Dashboard | Switch to a different project

Voorbeeldverhalen spelers

Overview Messages To-Do Milestones Writeboards Chat Files

Post a new message

Title

Category: No category

Message body: [Show extended message body](#)

Private message? ☐ Yes, make this visible only to Team Bio

Attach files (each file should be under 100 MB)

Bladeren...

Does this message relate to a milestone?

No

Subscribe people to receive email notifications

The people you select will get an email when you post this message. They'll also be notified by email every time a comment is added.

☐ spelers: leefmilieu Vlaams-Brabant

☐ All of Team Bio

☐ Anja De Wolf	☐ Geert Saye	☐ Joke Hermans
☐ Annemie Matheussen	☐ Grete Demaeye	☐ Kris Smets
☐ Dirk Buysse	☐ Heidi Boonen	☐ Krisbren Gevers
☐ Ewoud Montballu	☐ Hilde Willems	☐ Liesbet De Cleyn
☐ Frederik Vanlerberghe	☐ Inge Beyens	☐ Veerle Lievens
☐ Geert Lefever	☐ Jan De Boe	

Post this message Preview or Cancel

Managed with Basecamp.

- # **Title:** de titel van je bericht
- # **Category:** onder welke categorie valt jouw bericht?
- # **Message body:** hier typ je je tekst
- # **Attach files:** voeg bestanden toe aan je bericht
- # **Does this message relate to a milestone?** Is je bericht gekoppeld aan een milestone?

Subscribe people to receive email notificatios: Hier kun je aanstippen wie jouw bericht moet ontvangen per e-mail

Preview: Wil je je bericht eerst nog eens bekijken alvorens het te posten? Klik dan op de preview-knop.

#

To Do: takenlijstjes (wie doet wat)

Back to Projects Fran Bambust | [My Info](#) | [Log-out](#)

Biodiversiteit – intern overleg Team Bio

Overview Messages **To-Do** Milestones Writeboards Chat Files People Search

To-do lists

Biokits

- ☐ Provinciale campagnekit :: redactie Fran Bambust
- ☐ Intro- en inspiratiekit :: redactie Fran Bambust
- ☐ Gemeentelijke campagnekit :: redactie Fran Bambust
- ☐ Inspiratiekit uitbreiding :: redactie Fran Bambust
- ☐ Introkit voor groepen :: redactie Fran Bambust
- ☐ Inspiratiekit voor groepen :: redactie Fran Bambust
- ☐ Belevingskit Fran Bambust

Beelden & Templates

- ☐ Uitwerken look & feel Fran Bambust
- ☐ Ontwerp sjabloon powerpoint Fran Bambust
- ☐ Ontwerp biokit-template Fran Bambust
- ☐ Ontwerp tussenbladen Fran Bambust
- ☐ Ontwerp biokit-cover Fran Bambust
- ☐ Uitwerken PPT-beelden Fran Bambust
- ☐ Grafisch ontwerp koesterschijf-template Fran Bambust

- ☒ Nov 12 Aanleveren foto's PPT Veerle Lievens
- ☒ Oct 26 Technisch ontwerp koesterschijf Fran Bambust

Current to-do lists

[Biokits](#)
[Beelden & Templates](#)

Milestones: belangrijke momenten

Back to Projects | Fran Bambust | My Info | Log-out

Biodiversiteit – intern overleg Team Bio

Overview Messages To-Do **Milestones** Writeboards Chat Files

People Search

Milestones (Today is 17 November)

Upcoming

Due in the next 14 days

Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun	Mon
TODAY	Nov 18	19	20	21	22	23
Overleg met CD						Coaching eerste lijn, eerste sessie
24	25	26	27	28	29	30

All upcoming

Today (Tuesday, 17 November) Veerle Lievens

Overleg met CD

Monday, 23 November (6 days away) Ewoud Monballu

☐ Coaching eerste lijn, eerste sessie

Tuesday, 1 December (14 days away) Veerle Lievens

Intern overleg (10u30)

Tuesday, 1 December (14 days away) Veerle Lievens

overleg met CD (14u)

Monday, 7 December (20 days away) Ewoud Monballu

☐ Inspiratiegroep 2 (9u30 – 12u30)

Monday, 14 December (27 days away) Ewoud Monballu

Subscribe to iCalendar

If you use The Backpack Calendar, Apple iCal, Mozilla Calendar, or any program that supports the iCalendar standard, you can subscribe to your Milestones.

Nov: S M T W T F S

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Dec: S M T W T F S

	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

2010

Jan: S M T W T F S

					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16

Chat: biodiversiteitsbabbelen

Back to Projects | Fran Bambust | My Info | Log-out

Biodiversiteit – intern overleg Team Bio

Overview Messages To-Do Milestones Writeboards **Chat** Files

People Search

Chat about this project

Biobabble

Fran Bambust

Managed with Basecamp

Files: alle bestanden op een rijtje

Biodiversiteit - NME - Tweedelijns Tweedelijnsgroep

Overview Messages To-Do Milestones Whiteboards Chat **Files**

Files for this project [List view](#) [Image-grid view](#) [Upload a file](#)

FRIDAY, 12 FEBRUARY 2019

Bestrijdingsmiddelen op akkerland - Wageningen.doc
Bestrijdingsmiddelen & biodiversiteit
2.) by Rees Maesschelein in Documenten on 12 Feb, 29K - [Upload a new version](#)
1.) **Bestrijdingsmiddelen op akkerland - Wageningen.doc** by Rees Maesschelein on 12 Feb, 29K - [Edit](#)

tab24.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 797K - [Upload a new version](#)

tab22.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 850K - [Upload a new version](#)

tab20.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 978K - [Upload a new version](#)

tab18.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 891K - [Upload a new version](#)

tab16.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 774K - [Upload a new version](#)

tab14.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 852K - [Upload a new version](#)

tab12.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 835K - [Upload a new version](#)

tab10.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 754K - [Upload a new version](#)

tab8.jpg
[denken over maatregelen](#) — Misschien kunnen jullie al beginnen te denken over maatre...
by Kristien Gevers on 12 Feb, 894K - [Upload a new version](#)

tab6.jpg

File storage space
You're using 21% of

Sort by
☒ Date and time
☐ A-Z
☐ File size

Categories
All files
[Documenten](#)
[Ontwerp](#)
[Proeven](#)

Uploaded by
Anyone
[Frans Desmedt](#)
[Hanneke Couvreur](#)
[Joke Hermans](#)
[Kristien Gevers](#)
[Rees Maesschelein](#)
[Veerle Lievens](#)

- # Overzicht van alle bestanden die in dit project al gepost zijn.
- # **Sort by:** Hier kun je kiezen of je de bestanden wil ordenen op datum, op naam of op bestandsgrootte.
- # **Categories:** Categorieën waaronder de bestanden georganiseerd zijn.
- # **Upload a file:** Zelf bestanden posten? Klik op deze knop en volg de instructies.

Bijlage 6

Sjabloon voorbeeldacties

Doelgroep:

Koestersoort:

Leefgebied:

Naam actie:

Initiatiefnemer:

Betrokkenen:

Waar:

Wanneer:

Resultaat:

Verloop actie:

Vorbereiding actie:

Meer info:

Contactpersoon:

Bijlage 7

Fotoverantwoording

Campagneblad vooraan

• boktor op hand	Pieter Van Dorsselaer, Natuurpunt
• kind in bos	Eddy Macquoy
• ree in bos	Marc Slootmaekers
• mensen in grasland	Griet Nijs, Brakona
• boom aan bosrand	Marc Slootmaekers
• ingang boerderij	RLZH
• kinderen met nestkasten	Eddy Macquoy
• vogels in boom	Marc Slootmaekers
• kerkuilenjongen	JasperVanWeverberg
• nestkast in boom	Peter Hendrickx
• goudveil	RLGC
• zoeken in grasland	Eddy Macquoy
• goudvink	Marc Slootmaekers

Tussenblad 1: Waterlopen

• ijsvogel	Harvey van Diek / Buitenbeeld
• grote modderkruiper	Jelger Herder / Buitenbeeld
• waterspitsmuis	René Janssen / Buitenbeeld
• riverdonderpad	Jelger Herder / Buitenbeeld
• oeverzakking	Karen Welkenhuysen, VMM
• dynamiek waterloop	Eric Malfait
• oevererosie	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• goed beheer	Wouter Pattyn, Naturesk
• slibruiming	Karen Welkenhuysen, VMM
• vismigratieknelpunten	Marc Slootmaekers

Tussenblad 2: akkers

• geelgors	Daniele Occhiato / Buitenbeeld
• grauwe gors	Jan van der Greef / Buitenbeeld
• veldleeuwerik	Daniele Occhiato / Buitenbeeld
• akkergeelster	Bart Wullings / Buitenbeeld
• Europese hamster	René Janssen / Buitenbeeld
• gewone dwergvleermuis	René Janssen / Buitenbeeld
• patrijs	Michel Geven / Buitenbeeld
• blauwe kiekendief	Reint Jakob Schut / Buitenbeeld
• groot spiegeltklokje	Michel Geven / Buitenbeeld
• akkerlandschap (grote luchtfoto)	Wouter Pattyn, Naturesk
• akker met houtkant en weg	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• graan + korenbloem	Marc Sloodmaekers
• akkervogelwandeling	Marc Sloodmaekers

Tussenblad 3: poelen, plassen en moerassen

• moerassprinkhaan	Ronald Messemaker / Buitenbeeld
• drijvende waterweegbree	Hendrik van Kampen / Buitenbeeld
• kamsalamander	Jerger Herder / Buitenbeeld
• karwijselie	Ron Poot / Buitenbeeld
• kleine valeriaan	Ron Poot / Buitenbeeld
• roerdomp	Hans Gebuis / Buitenbeeld
• woudaap	Chris van Rijswijk / Buitenbeeld
• waterbiotoop (kleine foto)	Archief dienst leefmilieu, prov. Vlaams-Brabant
• open waterbiotoop (grote foto)	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• leefgebied optimaliseren	Archief dienst leefmilieu, prov. Vlaams-Brabant
• gefaseerd rietlandbeheer	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• wuivend riet (kleine foto)	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant

Tussenblad 4: graslanden

• voorzijde tussenblad	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• kwartelkoning	Natalia Paklina / Buitenbeeld
• bruine vuurvliinder	Luc Hoogenstein / Buitenbeeld
• bijenorchis	Gerrit van Ommering / Buitenbeeld
• bosorchis	Wouter Pattyn / Buitenbeeld
• hondskruid	Ronald van Wijk / Buitenbeeld
• slanke aardtong	Herman Berkhoudt / Buitenbeeld
• fijngeschubde aardtong	Stig Madsen / Buitenbeeld
• papegaaizwammetje	Hannie Joziasse / Buitenbeeld
• verschraling	Pieter Abts, Natuurpunt
• extensief	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• produktiegrasland	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• prikkeldraadvegetatie	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• detail bloemrijk grasland	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• bloemrijk grasland	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• wasplaattelling	Griet Nijs, Brakona

Tussenblad 5: Hagen en houtkanten

• voorzijde tussenblad	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• witvlekbosrankspanner	John van den Heuvel / Buitenbeeld
• sleedoornpage	Klaas van Haeringen / Buitenbeeld
• grauwe klauwier	Paul Cools / Buitenbeeld
• eikelmuis	Buitenbeeld
• iepenpage	Jan-Luc van Eijk / Buitenbeeld
• levendbarende hagedis	Jelger Herder / Buitenbeeld
• grootoorvleermuis	René Janssen / Buitenbeeld
• takkenwal	Marc Slootmaekers
• sleedoorn	RLGC
• berm vol voedsel	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• luchtfoto	Wouter Pattyn, Naturesk

- gemengde hagen
- aanplanten houtkanten op bermen

Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
 Archief dienst leefmilieu, prov. Vlaams-Brabant

Tussenblad 6: Heide

- voorzijde tussenblad
- slijmwasplaat
- kale rode bosmier
- gouden tor
- heidekartelblad
- boomleeuwerik
- veldkrekel
- nachtzwaluw
- extensieve begrazing
- heide schraal en voedselarm
- grote centrale foto (grassen)

RLNH
 Maico Weites/ Buitenbeeld
 Herman Berkhoudt / Buitenbeeld
 John van den Heuvel / Buitenbeeld
 Marc Slootmaekers
 Paul Cools / Buitenbeeld
 John van den Heuvel / Buitenbeeld
 Harvey van Diek / Buitenbeeld
 Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
 RLNH
 Archief dienst leefmilieu, prov. Vlaams-Brabant

Tussenblad 7: Bossen

- middelste bonte specht
- spaanse vlag
- boshyacynth
- wilde narcissen
- vliegend hert
- goudplaatzwam
- bosvleermuis
- behaarde rode bosmier
- grote luchtfoto (bos)
- exoten
- bosbeleving
- gelaagdheid in het bos
- aangepast bosbeheer
- goed hakhoutbeheer
- dood hout

Luc Meert
 Klaas van Haeringen / Buitenbeeld
 Marc Slootmaekers
 Marc Slootmaekers
 Els Branderhorst / Buitenbeeld
 Josef Hlasek / Buitenbeeld
 René Janssen / Buitenbeeld
 Albert de Wilde / Buitenbeeld
 Wouter Pattyn, Naturesk
 Marc Slootmaekers
 RLGC
 Regionale landschappen
 Dirk Buysse, provincie Vlaams-Brabant
 Anne Holvoet, RL Vlaamse Ardennen
 Marc Slootmaekers

Tussenblad 8: Broekbossen

• vingerhelmbloem	Ronald van Wijk / Buitenbeeld
• boswederik	Gerrit van Ommering / Buitenbeeld
• rode kelkzwam	Cees Klomp / Buitenbeeld
• matkop	Bendiks Westerink / Buitenbeeld
• slanke zegge	Ron Poot / Buitenbeeld
• stijve naaldvaren	Gerrit van Ommering / Buitenbeeld
• grote weerschijnvlinder	Ron Poot / Buitenbeeld
• kleine ijsvogelvlinder	Klaas van Haeringen / Buitenbeeld
• waterspitsmuis	René Janssen / Buitenbeeld
• vuursalamander	Jelger Herder / Buitenbeeld
• goudveil	RLGC
• goede waterkwaliteit	Marc Slootmaekers
• dood hout	Marc Slootmaekers
• wegwerken puntlozingen	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant

Tussenblad 9: Ruigten en struwelen

• bramensprinkhaan	Els Branderhorst / Buitenbeeld
• heggeranklieveheersbeestje	Andre Den Ouden / Buitenbeeld
• ligusterstipsanner	Josef Hlasek / Buitenbeeld
• sleedoornpage	Peter van der Wijst / Buitenbeeld
• kraagroos	Josef Hlasek / Buitenbeeld
• kneu	Peter van Rij / Buitenbeeld
• voorbeeld bloemrijke ruigte	Marc Slootmaekers
• randbeheer van bossen	archief dienst leefmilieu, prov. Vlaams-Brabant
• sleedoorn	Marc Slootmaekers
• goed hakhoutbeheer	Frederik Vanlerberghe, prov. Vlaams-Brabant
• braakliggend gebied	archief dienst leefmilieu, prov. Vlaams-Brabant
• bremstruweel	Helen Defever, Vlaamse Gemeenschap, NTMB

Tussenblad 10: Urbaan gebied

• baardvleermuis	René Janssen / Buitenbeeld

• kerkuil	Han Bouwmeester / Buitenbeeld
• slechtvalk	Harvey van Diek / Buitenbeeld
• huismus	Hans Gebuis / Buitenbeeld
• huiszwaluw	Arie Ouwerkerk / Buitenbeeld
• gelaagdheid	Pierre Faché, prov. Vlaams-Brabant
• slakkenmuurtje	Pierre Faché, prov. Vlaams-Brabant
• grote luchtfoto centraal	Wouter Pattyn, Naturesk
• aantrekken oorwormen	Pierre Faché, prov. Vlaams-Brabant
• ruig hoekje in de tuin	Pierre Faché, prov. Vlaams-Brabant
• mestplankjes	RLZH
• nesten huiszwaluwen	RLZH
• erfbeplanting	RLGC

Tussenblad 11: bermen en verstoorde grond

• voorzijde tussenblad	Helen Defever, Vlaamse Gemeenschap, NTMB
• vroedmeesterpad	Jerger Herder / Buitenbeeld
• rugstreeppad	Jerger Herder / Buitenbeeld
• oeverzwaluw	Daniele Occhiato / Buitenbeeld
• beemdkroon	Ronald van Wijk / Buitenbeeld
• grote tijm	Michel Geven / Buitenbeeld
• perceelsrandenbeheer	Archief dienst leefmilieu, prov. Vlaams-Brabant
• voorbeeld bebloemde berm	Joachim Lambrechts, RLZH
• maadata afstemmen (grote foto)	Helen Defever, Vlaamse Gemeenschap, NTMB
• zandgroeve	Mark Lehouck, Natuurpunt
• begraafplaats	Pieter Abts, Natuurpunt

Tussenblad 12: Parklandschap en bomenrijen

• voorzijde tussenblad	Griet Nys, Brakona
• gekraagde roodstaart	Natalia Paklina / Buitenbeeld
• eikelmuis	Buitenbeeld
• boerenzwaluw	Klaas van Haeringen / Buitenbeeld
• hazelworm	Jelger Herder / Buitenbeeld
• gouden loopkever	Josef Hlasek / Buitenbeeld

• ingekorven vleermuis	Rene Janssen / Buitenbeeld
• steenuil	Michel Geven / Buitenbeeld
• inrichten en beheer van parken	Jean-François Van den Abeele, Fris in het Landschap
• nestkastenactie	RLD
• oude bomen behouden	RLD
• boerderij	RLZH
• zwaluwnesten	RLZH
• holle weg	Marc Slootmaekers
• ijskelder	Wout Willems
• knotwilgen	Griet Nys, Brakona
• cyclisch knotbeheer	RLZH